

Nr 206.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar; given Stockholms slott den 23 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt i punkterna 1:o—20:o.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande:

1:o.

Kronoegendomen 2 mantal Husby nr 2 och 3 i Husby-Lyhundra socken av Stockholms län är utarrenderad till den 14 mars 1926 mot ett årligt arrende av 2,050 kronor.

Under åren 1923 och 1924 har å egendomen hållits arrendeuppskattningar. Av instrumenten häröver med därtill hörande handlingar, däribland en av t. f. distriktslantmätaren John Svärdson år 1923 upprättad karta över egendomen, inhämtas bland annat följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 166 häft. (Nr 206.)

[1.]
*Husby nr 2
och 3 i Stock-
holms län.*

Egendomen, som är belägen omkring 1 kilometer från Syninge och 2 kilometer från Finsta järnvägsstationer å Rimbo—Norrtälje järnväg, har en sammanlagd areal av 150.0870 hektar, därav 68.5050 hektar tomt och åker, 1.1530 hektar äng, 75.7130 hektar avrösningsjord och 4.7160 hektar impediment.

Egendomen är utlagd i fyra skiften, huvudskiftet, omfattande å förberörda karta ägofigurerna nr 1—117, en odling, benämnd Österängen, omfattande ägofigurerna nr 118—119, skogsskiftet, omfattande ägofigurerna nr 120—171 och en från egendomen avsöndrad lägenhet benämnd Lugnet nr 1 och 2, omfattande ägofiguren nr 172.

Å egendomen finnas ett torp Tylan, beläget å skogsskiftet, samt en lägenhet benämnd Lindberga, belägen omedelbart invid huvudgårdens tomtområde samt bebyggd med innehavaren tillhöriga byggnader.

Brukaren av torpet Tylan, K. E. Eriksson, som innehaft detsamma under en lång följd av år, har av uppskattningsmännen erhållit förord till inköp av torpet för bildande av eget hem. Enligt meddelande av domänintendenten i länet har Eriksson numera förklarat sig icke vilja inköpa torpet. Däremot har sonen till nuvarande innehavaren av lägenheten Lindberga, timmermannen J. A. Lindberg, som låtit uppföra en ny byggnad å lägenheten, förklarat sig vilja inköpa ett å förberörda karta med nr 1 betecknat område, omfattande dels den del av lägenheten Lindberga, varå nybyggnaden är belägen, dels ock ett område av egendomens åkerjord.

Dessutom hava vid förrättningstillfället ansökningar om förvärvande av ägoområden från egendomen inkommit från nedanstående:

Syninge mejeriaktiebolag ett ägoområde å kartan betecknat med nr 3, beläget invid ett bolaget tillhörigt mejeri;

Husby-Lyhundra kommun mark för uppförande av ett ålderdomshem;

Joel Gustafsson ovannämnda odling Österängen:

innehavaren av den från egendomen avsöndrade lägenheten Lugnet nr 1 och 2 Johan Norrman ett åkerskifte omfattande ägofigurerna nr 107—117; hemmansägaren Helmer Andersson ett ägoområde omfattande ägofigurerna nr 102—106,

de tre sistnämnda för att utöka sina respektive invid egendomen gränsande innehav; samt

målaren J. E. Scherdin ett område betecknat med ägofiguren av 79, varest han uppfört en mindre ladugård.

Uppskattningsmännen, som ansett, att ovannämnda spekulanter, med undantag av målaren J. E. Scherdin, borde få förvärva de av dem önskade ägoområden, hava åsattde föreslagna försäljningslotterna följande saluvärden.

Beteckning å kartan	Köparens namn	Areal hektar	Saluvärde kronor	
			Summa	därav för väsende skog
Nr 1. (lägenheten Lindberga) ägofig. av 33. av 43	Timmermannen J. A. Lindberg	0,2520	500	—
» 2. ägofig. av 75, av 76	Husby-Lyhundra kommun	0,2970	2,200	64
» 3. ägofig. 77. av 78	Syninge mejeriaktiebolag	0,7700	3,680	200
» 5. ägofig. 102—106	Helmer Andersson	0,5420	530	—
» 6. ägofig. 107—117	Johan Norrman	1,2420	1,000	—
» 7. Österängen, ägofig. 118. 119	Joel Gustafsson	4,2600	4,260	—

Det område, som målaren J. E. Scherdin önskat inköpa, a kartan be-tecknat med ägofigur av 79, hava uppskattningsmännen ej ansett böra av-söndras från egendomen, utan hava de föreslagit, att Scherdin borde mot en årlig avgäld av 10 kronor få arrendera detsamma.

Länsstyrelsen har tillstyrkt uppskattningsmännens dispositionsförslag med undantag av lägenhetens Lindberga avsöndring och försäljning. Som motiv härför har länsstyrelsen anført, att lägenheten, som tillkommit utan vederbörligt tillstånd, på grund av sitt läge omedelbart invid huvud-gårdens tomtområde icke lämpade sig att avsöndras från egendomen. Lägenheten borde enligt länsstyrelsens uppfattning fortfarande bibehållas i kronans ägo och efter nuvarande innehavarnas, skraddaren J. Lindberg och hans hustru, fränfalle läggas under huvudgården.

Överjägmästaren har förklarar sig dela länsstyrelsens uppfattning an-gående egendomens disposition.

Domänstyrelsen har i likhet med länsstyrelsen ansett, att lägenheten Lindberga icke borde avsöndras och försäljas från egendomen. Likaledes har domänstyrelsen ansett, att, sedan brukaren av torpet Tylan, K. Eriksson, numera förklarar sig icke vilja inköpa torpet ifråga, detsamma fortfarande borde bibehållas under kronoegendomen. Mot uppskattningsmännens styck-ningsförslag i övrigt eller mot de försäljningslotterna åsatta saluvärden har styrelsen icke haft något att erinra.

Vad domänstyrelsen föreslagit beträffande lotterna nr 2, 3, 5, 6 och 7 *Departements-*
tillstyrker jag. Ifråga åter om lotten nr 1 (lägenheten Lindberga) synes *chefen.*
mig det av myndigheterna åberopade skälet mot försäljning icke till-räckligt bärande. Såsom framgår av ovanberörda karta, omfattar nyss-nämnda lott allenast en mindre del av det område, som för närvarande är upplåtet åt skraddaren J. Lindberg och hans hustru; återstoden av lotten har tillagts från ägofigurerna nr 33 och 34. Ett frånskiljande av denna lott från egendomen i övrigt torde icke inverka menligt för denna senares disposition. Jag anser mig därför i detta avseende böra till-styrka uppskattningsmännens förslag, i vilket även ingår, att återstoden av det till omnämnda makar upplåtna område efter deras död skall åter-falla till kronoegendomen och därå befintliga, dem tillhöriga byggnader då ovillkorligen skola borttagas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lotterna nr 1, 2, 3, 5, 6 och 7 å i ärendet företedda karta må från kronoegendomen 2 mantal Husby nr 2 och 3 i Husby-Lyhundra socken av Stockholms län försäljas, lotten nr 1 till J. A. Lindberg mot en köpeskilling av 500 kronor, lotten nr 2 till Husby-Lyhundra kommun mot en köpeskilling av 2,200 kronor, lotten nr 3 till Syninge mejeriaktiebolag mot en köpeskilling av 3,680 kronor, lotten nr 5 till Helmer Andersson mot en köpe-

skilling av 530 kronor, lotten nr 6 till Johan Norrman mot en köpeskilling av 1,000 kronor och lotten nr 7 till Joel Gustafsson mot en köpeskilling av 4,260 kronor, samt under villkor för var och en av försäljningarna, *att* köpeskillingen erlægges kontant vid tillträdet, *att* det försålda ägoområdet får tillträdas den 14 mars 1926 i det skick, det då befinner, varvid köparen inträder i de rättigheter och skyldigheter, Kungl. Maj:t och kronan ägt till den arrendator eller brukare, som vid samma tid avträder egendomen, *att* köparen skall svara för de ägoområdet författningens enligen efter tillträdet åliggande utskylder, *att* ägoområdet, om så påfordras, på köparens bekostnad vederbörligen inhägnas, *samt att* köparen ensam skall vidkännas lagfarts- och andra med köpet förenade utgifter.

2:o.

[2.] - Kronoegendomen 1 mantal Sköldnäs nr 3 i Västra Vingåkers socken av Sköldnäs nr 3 Södermanlands län är med undantag av den jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 3 juni 1919 försålda lägenheten Karlslund utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 2,450 kronor.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Alf Hedman samma år kopierad och kompletterad karta över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen är belägen vid sjön Viren, 3 kilometer från Baggetorps och 7 kilometer från Vingåkers järnvägsstationer samt innehåller en areal av 102.413 hektar, därav 33.488 hektar tomt och åker, 1.992 hektar äng, 66.502 hektar avrösningsjord och 0.431 hektar impediment.

Jämlikt resolution den 7 april 1922 har Baggetorpsortens elektriska distributionsförening medgivits tillstånd att under vissa villkor hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Vid egendomen finnes ett före detta torp, benämnt Hagalund, nöjaktigt byggt med kronan tillhöriga hus och med markläget sådant, att åkern, brukad från gården, lätt blir styvmoderligt behandlad. Med anledning härav hava uppskattningsmännen ansett lämpligt att föreslå torpets avsöndring till försäljning med de ågor, som å kartan omfatta ägofigurerna nr 66 b, 66 c, 66 d, 66 e, 67—85 med en areal av 6.773 hektar tomt och åker och 6.765 hektar avrösningsjord eller tillhoppa 13.538 hektar. Saluvärdet å lägenheten har beräknats till 9,400 kronor, därav 4,673 kronor 84 öre för växande skog; arrendevärdet har upptagits till 200 kronor.

Köparen har ansetts böra förbehållas rätt att anlägga en ny utfartsväg över huvudgårdens betesmark till milstolpen vid landsvägen enligt domänintendentens i länet anvisning och enligt vederbörande jägmästares förslag åläggas flytta befintliga hägnader omkring lägenhetens inågor till de uppstakade yttergränserna för lägenheten mot stamhemmanet.

Länsstyrelsen och *överjägmästaren* hava ej haft något att erinra i anledning av detta förslag.

Domänstyrelsen har likaledes biträtt förslaget om försäljning av lägenheten Hagalund med därvid förordade förbehåll, dock vad förbehållet om utfartsväg beträffar med tillägg att kronan fritages från skyldighet att deltaga i framtida underhåll av nämnda väg.

Jag biträder det av domänstyrelsen tillstyrkta försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att ifrågavarande lägenhet Hagalund om 13,538 hektar må från kronoegendomen 1 mantal Sköldnäs nr 3 i Västra Vingåkers socken av Södermanlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar med förbehåll i fråga om utfartsväg och hägnadsskyldighet, på sätt av domänstyrelsen förordats, och om rätt för Baggetorpsortens elektriska distributionsförening att hava elektriska ledningar framdragna över lägenheten.

3:o.

Kungsgården Sundbyholm nr 1, $4\frac{7}{8}$ mantal, med underlydande rå- och rörshemmanen Sundby nr 1, 2 och 3, om $\frac{5}{8}$ mantal vardera, jämte lägenheterna Sundby nr 4, en utjord, och Sundbyås nr 1, en jagbacke, i Sundby socken av Södermanlands län är utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 4,801 kronor jämte viss förmån in natura till skolmästaren vid Sundbyholms skola.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av förste lantmätaren Herb. Rob. Linder år 1903 över egendomens inägor upprättad karta samt en av distriktslantmätaren Johan W. Ström år 1924 i två delar uppgjord karta över till försäljning från egendomen föreslagna områden med beskrivningar, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen vid Mälaren 12 kilometer från Eskilstuna och på ungefär lika avstånd från Torshälla, har enligt av förenämnde Ström uppgjorda beskrivningar en areal av 549,454 hektar, därav 274,927 hektar tomt och åker, 55,411 hektar äng, 210,540 hektar avrösningsjord och 8,576 hektar impediment. I denna areal äro icke inräknade en från egendomen avsöndrad ägorymd, kallad Lillängen, enligt föreskrift i Kungl. Maj:ts brev den 25 maj 1906 försålda lägenheterna Helgaröängen, Lövgårdsstugan, Biskopsängen och Ramsund samt på grund av särskilda Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1911 till Sundby kommun och Sundby församling upplåtna områden.

Å egendomen finnas torpen Fiskartorp, Rättartorp, Skogstorp, Bockhammartorp, Vadstenatorp, Stentorp och Skrivartorp samt lägenheterna Lugnet,

[3.]
*Sundbyholm
nr 1 med
underlydande
fastigheter i
Söderman-
lands län.*

Haneberg, Hällstugan, Karlslund, Mjölntorp, Nylund och Djuptorp eller Djupan.

Då det numera vore nästan omöjligt att få torpen utarrenderade mot skyldighet att fullgöra dagsverken och några av torpen dessutom hade mindre god åbyggnad, hava uppskattningsmännen ansett talande skäl föreligga för försäljning av en del torp och lägenheter. Från ön Lövsärken, där Fiskartorp och Rättartorp samt lägenheten Lugnet äro belägna, borde emellertid några försäljningar icke komma till stånd, enär den vackra och mycket växtliga lövskogen, vilken väl erfordrades för egendomens behov av skogseffekter, borde bevaras och bättre utnyttjande av betet å ön möjliggöras.

Uppskattningsmännen hava på grund härav föreslagit försäljning av följande områden:

Benämning	Litt. å Ströms karta	Areal hektar	Saluvärde kronor		Hembud till
			å växande skog	Summa	
Ramsund nr 2	a	0.169	447: 29	500	Justitierådet B. O. Bergman
Skrivartorp	b	7.510	361: 22	4,000	Erik Sandberg
Grustaget	c	0.665	—	3,000	Österrekarne härads väghållningskyldiga
Nylund	d	0.382	—	500	Lars Petter Larsson eller dennes son Aug. Larsson
Djuptorp eller Djupan	e	0.473	—	100	Carl Olsson ev. C. G. Sandberg
Skogstorp	f	12.680	2,350: 47	9,200	Oskar Olsson
Bockhammarstorp	g	8,160. därav 3,989 åker	2,867: 30	5,700	
Vadstenatorp (häri ingår lägenheten Haneberg)	h	4,300. därav 1,308 åker	947: 69	2,200	Gustaf Andersson
Karlslund	i	0.461	—	500	Axel Preuss
Hällstugan	j	0.314	—	400	Leonard Tidell
Stentorp	k ¹	7.150	1,022: 75	3,500	Karl Johansson
Mjölntorp	l	1.498	—	900	Hanna Olsson eller dennes dotter Ingrid Olsson
Erikslund	m ²	0.658	—	400	G. Jansson
—	n ³	0.854	—	500	—

Lägenheten Ramsund nr 2, ett parkområde, vilket allttjämt varit inhägnat till den ovannämnda försälda lägenheten med samma namn och endast genom misstag vid utstakningen av densamma kommit att uteslutas å kartan, är avsett att tilläggas lägenheten Ramsund, som nu äges av justitierådet Bergman.

Köpare av Skrivartorpet böra enligt uppskattningsmännens förmenande berättigas att i stället för nu befintlig väg till den lågt belägna åkerjorden få upptaga ny väg genom ågofiguren nr 14 (ett grustag), på sätt å Ströms karta angivits, varigenom en brant backe undvekes. Utfartsväg från grustaget över Skrivartorpets mark borde förbehållas kronan eller eventuell köpare av grustaget.

¹ Lägenheten Stentorp omfattar å Ströms karta ågofigurerne nr 36, 58—67, 68 a (ej de delar av denna figur, som å kartan med blyerts upptagits såsom 68 c och 68 d), 69—71.

² Lägenheten Erikslund omfattar å Ströms karta ågofigurerne nr 78 och 79 samt 68 d.

³ Området litt. n omfattar å Ströms karta ågofigurerne nr 68 b och 68 c.

Försäljning av grusgropen litt. e har föreslagits för att få förhållandena vid denna del av egendomen på en gång ordnade. Egendomens arrendator hade anfört klagomål över att vid väghållningsskyldigas hämtning av grus i en vid allén till huvudgården befintlig grusgrop egendomens utfartsväg under regnig väderlek sönderkörde. Finge väghållningsskyldiga inköpa området litt. e, kunde de vid regnig väderlek hänvisas att tillgodose sitt behov av grus vid detta område.

Byggnaderna å lägenheten Djuptorp äro sedan flera år tillbaka av ägaren Carl Olsson uthyrda till C. G. Sandberg, som är grovarbetare. Uppskattningsmännen förorda hembud av lägenheten till Sandberg, för den händelse denne förvärvar byggnaderna av Olsson.

Beträffande Bockhammarstorpet, vars stugubyggnad nedbrunnit 1918, hava uppskattningsmännen haft under övervägande sammanslagning av torpet med Vadstenatorp. Då emellertid i orten en lägenhetsägare, som kunde föda 1—2 kor och 1 häst samt med egen skjuts bedriva någon potatisförsäljning i Eskilstuna, hade sin bärgning, borde tillfället utnyttjas att få så många lägenheter som möjligt, och har därför någon sammanslagning ej föreslagits.

Vadstenatorpet är bebyggt med för skötseln av torpet och den till det samma lagda lägenheten Haneberg erforderliga hus. Förenämnde Gustaf Andersson, åt vilken torpet föreslagits att hembjudas, äger husen vid Haneberg och brukar Vadstenatorpet. För Andersson bör, anse uppskattningsmännen, även efter köpet av torpet bliva tillfälle till arbete vid huvudgården.

Vid försäljningen av lägenheterna litt. g, h, k och l bör enligt uppskattningsmännens åsikt förbehåll göras om rätt för nordost om respektive område belägna till försäljning föreslagna lägenheter till fri utfartsväg över lägenhetens ägor.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra i anledning av uppskattningsmännens yttrande och förslag.

Överjägmästaren har anfört bland annat följande.

Det vore mindre lämpligt att som grustag försälja området litt. e. Sundby gamla vackra kyrka läge på höjdpunkten av en grusås och landskapsbilden vore synnerligen vacker och tilltalande och borde därför en eventuell upplåtelse av grus å området, utöver vad som erfordrades för egendomens behov, ske med största försiktighet.

Vad beträffar försäljningen av torpet Skogstorp, vari inginge 2,75 hektar av ett vackert skogsområde invid Mälaren, har överjägmästaren framhållit, att, då den växande skogen å området, som värderats till 2,350 kronor, vore avverkningsmogen, det icke kunde dröja länge efter eventuell försäljning, förrän området förvandlats till kalmare och ett av mälärsträndernas vackraste parti förstörts. Överjägmästaren har därför avstyrkt försäljning av skogsområdet och då det därjämte borde bliva till stor nytta för huvudgården att fortfarande kunna påräkna arbetsfolk från detta jämförelsevis närbelägna torp, har överjägmästaren ansett fördelaktigast för kronan att jämväl bibehålla torpet i övrigt.

Mot övriga föreslagna försäljningar har överjägmästaren ej haft något att anmärka.

Domänstyrelsen, som underställt försäljningsförslaget Kungl. Maj:ts prövning, har därvid för egen del anfört följande.

Vad först beträffade lägenheten Ramsund nr 2 ville styrelsen meddela, att justitierådet Bergman hos styrelsen framhållit, att han av förekommen anledning icke vidare reflekterade på förvärv av lägenheten; och torde därför den ifrågasatta försäljningen av lägenheten få förfalla.

Vidkommande det invid Sundby kyrka belägna grustaget litt. c hade styrelsen icke funnit några bärande skäl anförda för en upplåtelse av samma område, varför styrelsen i likhet med överjägmästaren avstyrkte områdets försäljning.

Mot den föreslagna försäljningen av torpet Skogstorp hade styrelsen icke något att erinra. Då utmarksområdet om 2.75 hektar, som till stor del utgjordes av betesmark, på sätt framginge av kartan över utmarken (Granhagen), vore erforderligt till bete vid torpet och då en upplåtelse av området ur skoglig synpunkt väl låte sig göra, funne styrelsen icke anledning att härutinnan frångå uppskattningens förslag.

Vad härefter anginge Bockhammarstorp och Vadstenatorp ville styrelsen, som ansåge, att jordbrukslägenhet om möjligt borde tilltagas så stor att innehavaren därav kunde finna sin utkomst, förorda en av nuvarande brukaren av Vadstenatorp, Gustaf Andersson, gjord ansökning om förvärv av jämväl Bockhammarstorp. Den sammanlagda arealen för de två torpen utgjorde 12.460 hektar, därav 5.297 hektar åker, och vore icke större än att den kunde brukas utan nämnvärt anlåtande av lejd arbetskraft. Hembuds-rätt borde därför tillerkännas Andersson vid de sålunda sammanlagda torpens försäljning till det uppskattade saluvärdet, 7,900 kronor.

Övriga föreslagna försäljningar hade icke föranlett annan erinran från styrelsens sida än att styrelsen tillstyrkte företagandet av vissa mindre jämkningar i fråga om ägo gränser m. m. i och för ordnandet av vägförhållandena de olika fastigheterna emellan.

Av de personer, vilka av uppskattningmännen föreslagits till hembud å försäljningsområde, hade domänstyrelsen ansett G. Jansson icke med stöd av 1913 års kungörelse kunna tillerkännas sådan förmån till den obebyggda lägenheten Erikslund, varför lägenheten borde i likhet med lotten litt. n utbudjas till försäljning i den i författningen föreskrivna ordning.

Departements-
chefen.

Under återopande av den i ärendet lämnade utredningen och med hänvisning till vad domänstyrelsen anfört får jag tillstyrka, att från kungsgården Sundbyholm med underlydande fastigheter nu fränkiljas egnahems-lägenheter och jordområden i utsträckning och på sätt av domänstyrelsen föreslagits.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoegendomen Sundbyholm nr 1, $4\frac{1}{8}$ mantal, jämte underlydande fastigheter i Sundby socken av Södermanlands län ovan omförmälda elva med litt. b, d, e, f, g + h, i, j, k, l, m och n betecknade lägenheter må var för sig med ovan föreslaget område — lotterna litt. b och d med tillägg av vägområden, på sätt av domänstyrelsen föreslagits — försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt för innehavare av lotten litt. b till väg över ägo-

figur nr 14 å den i ärendet företedda, av distriktslantmätaren Ström uppgjorda kartan, på sätt å samma karta angivits, med hembuds rätt för Gustaf Andersson till lägenheten litt. g + h samt med skyldighet dels för innehavare av lägenheten litt. b att av lägenhetens område upplåta fri mark till väg för kronoegendomens behov, dels för innehavare av lotten litt. d att upplåta det i lottens areal ingående vägområde till fritt begagnande såsom väg av köpare av lägenheten litt. b, dels ock för innehavare av lägenheterna litt. g + h, i, k och l att av lägenhetens område upplåta fri mark till utfartsväg för nordost om respektive lägenhet belägen, till försäljning medgiven lägenhet.

4:o.

Sedan Linköpings stadsfullmäktige den 28 augusti 1923 beslutat för sin del antaga ett av byggnadsnämnden utarbetat förslag till ändring i stadsplan m. m. för den del av Sankt Pers kvarter i Linköpings stad, som begränsades av Västra vägen, Hunnebergsgatan, Östgötagatan, Slottsgatan och Gröngatan, har staden därefter hos Kungl. Maj:t gjort framställning om rätt att förvärva de delar av sagda område, som ej komma att disponeras till blivande seminarietomt, för ett pris av 118,000 kronor.

Ifrågavarande område utgör en del av kronolägenheten Ålebrunns- och Smedjelyckorna, vilken tidigare utgjort en landshövdingens lönejord. Sedan vid 1922 års riksdag medgivande lämnats om avstående av viss del av lägenheten till tomt för de då beslutade nybyggnaderna för folkskoleseminariet i Linköping jämte viss angränsande gatumark, upptager här avsedda återstående markområde en areal av 4.72 hektar. Det av staden erbjudna priset uppgår alltså till 2 kronor 50 öre för kvadratmeter.

Domänstyrelsen har den 23 november 1923 avgivit infortrat utlåtande i ärendet och därvid överlämnat en av distriktslantmätaren E. C. Blombergsson år 1923 kopierad karta över alla ägorna till ifrågavarande kronolägenhet, å vilken karta nu till försäljning ifrågasatta område betecknats med litt C. För egen del har domänstyrelsen, under förmälan att styrelsen icke hade sig bekant något allmänt ändamål, för vilket ifrågavarande område erfordrades, tillstyrkt försäljningen.

Domänstyrelsen har i avvaktan på avgörandet av försäljningsfrågan gått i författning om skötsel och vård av ifrågavarande återstående del av lägenheten till den 14 mars 1926.

Länsstyrelsen i länet, som ej heller haft något att erinra mot försäljningen, har meddelat, att beträffande dispositionen av ett å området befintligt, staten tillhörigt och till staben vid andra arméfördelningen upplåtet vidhus sådan överenskommelse mellan vederbörande arméfördelningschef och

[4.]
Ålebrunns-
och Smedje-
lyckorna
inom
Linköpings
stad.

staden träffats att under förutsättning att staden medgaves rätt förvärva området med tillträdesrätt den 14 mars 1926 denna byggnad skulle av staden inlösas för ett belopp av 3,000 kronor.

För giltigheten av nämnda avtal förutsattes godkännande av Kungl. Maj:t. Enligt vad jag inhämtat har från chefen från andra arméfördelningen inkommit framställning härom; denna framställning torde komma att prövas, sedan själva tomtförsäljningsfrågan avgjorts.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 19 december 1923 tillstyrkt försäljningen. I betraktande av att endast omkring 30,000 kvadratmeter av markarealen enligt gällande stadsplan utgjorde kvartersmark och den i framställningen angivna försäljningssumman, 118,000 kronor, således motsvarade ett pris för kvadratmeter tomtmark av 3 kronor 90 öre ansåge styrelsen sig, efter att hava inhämtat upplysningar rörande på orten tillämpade markpris, kunna tillstyrka nämnda försäljningssumma, så mycket mer som en exploatering av området genom stadens försorg med hänsyn till det närbelägna seminarieområdet torde vara ett önskemål.

Kungl. Maj:t har den 7 februari 1924 fastställt förutnämnda av stadsfullmäktige i Linköping den 28 augusti 1923 antagna förslag till ändring i stadsplanen för staden.

*Departements-
chefen.*

Jag vill tillstyrka, att ifragavarande tomtområde försäljes till Linköpings stad, varigenom möjlighet skulle öppnas till en ändamålsenlig framtida användning av området. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen upplyst, torde det av staden erbjudna priset få anses godtagbart.

Köpeskillingen torde böra erläggas till länsstyrelsen vid tillträdet, vilket förutsatts äga rum den 14 mars 1926. Lagfartskostnader och övriga med köpet förenade utgifter torde, på sätt i liknande fall plägar föreskrivas, böra gäldas av köparen.

Under åberopande härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förutnämnda återstående del av kronolägenheten Alebrunns- och Smedjelyckorna inom Linköpings stad om 4.72 hektar må till staden försäljas mot en köpeskilling av 118,000 kronor, under villkor

att köpeskillingen vid tillträdet kontant erlægges till länsstyrelsen i Östergötlands län; samt

att köparen ensam vidkännes lagfartskostnader och övriga med köpet förenade utgifter.

5:o.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Alsheda nr 6 Ännagård i Alsheda socken av Jönköpings län är med undantag av den jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 23 mars 1906 försålda lägenheten Skogsberg utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 780 kronor.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av extra lantmätaren Oscar Ernfeldt år 1923 koterad och kompletterad karta över inägorna samt yttergränserna omkring egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 1 kilometer från Alsheda järnvägsstation och 13 kilometer från staden Vetlanda, har en areal av 139.486 hektar, därav 26.124 hektar tomt och åker, 4.705 hektar äng, 105.223 hektar skogs- och betesmark samt 3.434 hektar impediment. I denna areal är icke inräknad ovannämnda lägenheten Skogsberg, vars gräns mot egendomen i övrigt enligt köpehandlingen utgöres av en å kartan dragen streckad linje, ehuru lägenheten hitintills hävdats efter en heldragen linje å kartan.

Jämlikt resolutioner den 18 oktober 1907 och den 31 december 1920 hava Vetlanda belysningskommitté och Vetlanda stad medgivits tillstånd att under vissa villkor hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Vid egendomen finnas torpen Sälleholmen, Nyholm och Svensberg. Boningshuset å torpet Svensberg har nedbrunnit år 1917. I anledning härav har egendomens arrendator, C. P. Andersson, av domänstyrelsen ålagts uppföra nytt boningshus vid torpet mot en ersättning av — förutom fritt virke till byggnaden från egendomens skog — 1,887 kronor, men har arrendatorn på ansökning, i avvaktan på frågan om torpets framtida disposition, medgivits anstånd tillsvidare med byggnadsarbetets utförande under visst villkor. Vid torpet har dess innehavare, J. A. Lundberg, med virke från egendomens skog uppfört ett provisoriskt boningshus om ett rum och kök.

Såväl arrendatorn Andersson som torparen Lundberg hava vid förrättningen anhållit få köpa torpet Svensberg. Anderssons ansökning hava uppskattningsmännen icke ansett sig kunna tillstyrka. Då Lundberg skött jordbruket vid torpet väl, hava uppskattningsmännen föreslagit försäljning till honom av torpet med nedan angivna areal och pris. Torpets värde har uppskattats under förutsättning att torpet såldes med byggnaderna i nu befintligt skick. Vid förrättningen närvarande jägmästaren har för sin del framhållit, att torpet utan olägenhet kunde fränskiljas egendomen.

Enligt ett av förenämnde Ernfeldt uppgjort arealbevis omfattar det till försäljning tillstyrkta området ägofigurerna å kartan nr 107—122, 124 och 125 samt del av ägofiguren nr 129 med en areal av 9.049 hektar. Saluvärdet har beräknats till 4,900 kronor, därav 3,600 kronor för växande skog; och har arrendevärdet uppskattats till 125 kronor.

I fråga om den vid torpet förefintliga jämförelsevis stora skogstillgången har jägmästaren anfört, att, då virke erfordrades till nybyggnad av boningshus, någon virkesförsäljning för kronans räkning före markförsäljningen icke borde äga rum.

[5.]
Alsheda nr 6
Ännagård i
Jönköpings
län.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra i anledning av detta förslag. Överjägmästaren har tillstyrkt torpets försäljning samt lämnat jägmästarens värdering av skogen utan anmärkning.

Domänstyrelsen har meddelat, att styrelsen icke funnit annat att erinra mot förslaget än att den del av ägofiguren å kartan nr 128, som fölle inom den å kartan uppdragna gränsen för lägenheten mot egendomen i övrigt och enligt inom styrelsen gjord uträkning innehölle 0.0055 hektar, borde upptagas såsom ingående i lägenheten utan inverkan på saluvärdet och att skogens värde borde höjas med 10 procent, i följd varav saluvärdet bleve 5,260 kronor.

Departements-
chefen.

Jag har intet att erinra emot ifrågavarande försäljningsförslag, sadant det av domänstyrelsen tillstyrkts, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lägenheten Svensberg må med av domänstyrelsen föreslagen areal från kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Alsheda nr 6 Ännagård i Alsheda socken av Jönköpings län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med förbehåll om rätt för Vetlanda belyningskommitté och Vetlanda stad att hava elektriska ledningar framdragna över lägenheten jämlikt ovannämnda resolutioner den 18 oktober 1907 och den 31 december 1920.

6:o.

[6.]
Ulås nr 3
Norrgården i
Jönköpings
län.

Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Ulås nr 3 Norrgården i Voxtorps socken av Jönköpings län är utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 267 kronor. Under år 1924 har arrende- och saluvärdering hållits å egendomen. Av instrumentet över denna förrättning och övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av extra lantmätaren Sigurd E. Campbell år 1923 över inägorna och yttergränserna till egendomen upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 8 kilometer från Värnamo och 6 kilometer från Bor järnvägsstation, har en areal av 65.665 hektar, därav 6.101 hektar tomt och åker, 4.903 hektar äng, 52.787 hektar avrösningsjord och 1.874 hektar impediment. I denna areal äro icke inräknade för Ulås by samfällt avsatta vägar och en källa, ägofigurerna å kartan nr 66—69, enligt bestämmelser i Kungl. Maj:ts brev den 25 augusti 1905 försälda två lägenheter, ägofigurerna nr 70 och 71, samt till Borås—Alvesta järnväg exproprierad mark, ägofigur nr 72.

Åbyggnaden är tillräcklig för behovet och nybyggnad ej erforderlig under närmaste tiden.

Uppskattningsmännen hava icke ansett skäl föreligga att föreslå styckning av egendomen helt eller delvis för egnahemsändamål. Beträffande frågan

om egendomens eventuella försäljning kunde enligt uppskattningsmännens mening ifrågasättas antingen att egendomen försålles i sin helhet eller att inägorna med lämplig areal skogs- och betesmark försålles och att återstående delen av egendomen bibehölles i kronans ägo såsom kronopark.

I skrivelse till domänintendenten har vid förrättningen närvarande jägmästaren i detta hänseende framhållit, att, ehuru egendomens skogsareal, vilken enligt en åren 1906—1907 upprättad skogshushållningsplan utgjordes av 37.81 hektar produktiv mark och 15.58 hektar impediment med en årlig virkesavkastning av 97 kubikmeter, och virkesförråd, som för närvarande approximativt uppskattats till 3,500 kubikmeter, huvudsakligen bestående av äldre och medelålders skog av mycket god kvalité, vore av mindre omfattning, egendomen alltjämt i sin helhet syntes böra bibehållas i kronans ägo. Det fördelaktiga läget ej långt från Värnamo stad och invid allmän landsväg erbjöde goda avsättningsmöjligheter för såväl jordbrukets som skogsbrukets produkter och vad de senare beträffade hade virkesförsäljningarna å denna skog städse skett till mycket förmånliga priser. Även i framtiden kunde skogsmarken förväntas giva kronan jämförelsevis goda inkomster. Härtill komme, att egendomen gränsade intill f. d. komministerbostället Ulås, vars skogsskiften om sammanlagt 68.88 hektar tillsammans med kronoegendomens bildade ett icke obetydligt skogskomplex, beläget i en med avverkningsmogen skog i övrigt icke särskilt välförsedd trakt.

På grund av vad jägmästaren anfört hava uppskattningsmännen föreslagit, att den med ägofigurerna nr 62—65 betecknade mark måtte bibehållas i kronans ägo och den återstående delen av egendomen hembjudas egendomens arrendator, Per Henning Pettersson, vilken vore en synnerligen duglig och skötsam jordbrukare och inom vilkens släkt egendomen enligt uppgift brukats under mer än 100 år. Om arrendatorn icke ansåge sig kunna inköpa ifrågasatt del av egendomen, borde egendomen icke försäljas på annat sätt utan ånyo utarrenderas med optionsrätt för arrendatorn.

Det till försäljning ifrågasatta området omfattar å kartan ägofigurerna nr 1—61 och har en areal av 24,270 hektar, därav 6,101 hektar tomt, åker o. d., 7,4903 hektar äng och odligsmark, 12,817 hektar avrösningsjord och 0,449 hektar impediment. Områdets saluvärde har uppskattats till 17,200 kronor, därav 7,116 kronor för växande skog.

Saluvärdet å egendomen i sin helhet har beräknats till 62,909 kronor 46 öre, därvid skogens värde upptagits efter en av jägmästaren approximativt gjord beräkning till 50,050 kronor. Egendomens arrendevärde har uppskattats till 400 kronor.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra i anledning av de föreslagna arrende- och saluvärdena; och har länsstyrelsen, med bifogande av en skrift från egendomens arrendator, däri han förklarar sig villig inköpa området om 24,270 hektar till det uppskattade saluvärdet, hemställt, att, därest gällande författningar ej lade hinder i vägen, samma område måtte försäljas till arrendatorn.

Överjägmästaren i Smålands distrikt har på av jägmästaren anförda skäl förordat utmarkens bibehållande i kronans ägo men ansett området om 24,270 hektar böra försäljas.

Domänstyrelsen har anfört bland annat följande.

Det till försäljning ifrågasatta området syntes till storlek vad inägorna beträffade kunna likställas med torp eller lägenhet, som avsåges

i gällande grunder för upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendomar. Den i området ingående avrösningsjorden utgjordes enligt ägobeskrivningen av betesmark, ehuru skogbeväxt. Med avseende härå och då, enligt inhämtat meddelande från länets landskontor, förbemålde Pettersson icke ägde någon fastighet, gjort sig känd för nykterhet, sparsamhet och ordentlighet, ägde goda förutsättningar för drivande av mindre jordbruk och i fråga om förmögenhetsförhållande borde anses såsom mindre be-medlad, finge styrelsen, med instämmande i uppskattningsmännens av ortsmyndigheterna enhälligt förordade förslag, hemställa, att sedan egendomen, som undergått laga skifte, blivit genom ägostyckning delad i två lotter, den ena omfattande ägofigurerna å kartan nr 1—61 om 24.270 hektar och den andra egendomen i övrigt, den förstnämnda ägolotten finge upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för förenämnde Per Henning Pettersson.

*Departements-
chefen.*

Jag biträder försäljningsförslaget. Då emellertid det till försäljning föreslagna området kommer att utgöras av i mantal satt jord och ej av torp eller lägenhet, anser jag frågan böra underställas riksdagens prövning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Ulås nr 3 Norrgården i Voxtorps socken av Jönköpings län blivit genom ägostyckning delad i förenämnda två lotter, den lott, som å kartan omfattar ägofigurerna nr 1—61 om 24.270 hektar, må försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för Per Henning Pettersson.

7:o.

[7.]
*Borgholms
Kungsladugård i Kalmar
län.*

Kungsladugården $5\frac{13}{25}$ mantal Borgholm nr 8, jämte lägenheten Borgholm nr 7, en trädgård, i Repplinge socken av Kalmar län är för tiden 14 mars 1923—14 mars 1926 utarrenderad mot ett årligt arrende av 8,000 kronor.

Vid utarrenderingen har bland annat vissa områden om 83.60 hektar av egendomens utmark undantagits och ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, dock med rätt för arrendatorn att från de undantagna områdena erhålla utsyning av husbehovsvirke.

Egendomen, som är belägen intill staden Borgholm och angränsar i väster Kalmar sund, i öster Kolstads by och i söder Trygggestads by, innehåller en areal av 651.346 hektar, därav 200.948 hektar tomt och åker, 35.238 hektar äng och odlingsmark, 402.190 hektar avrösningsjord och 12.970 hektar impediment. Häri ingå slottsområdet om tillhoppa 2.042 hektar och till Södra Ölands järnväg samt staden Borgholm och Repplinge församling upplåtna

områden om tillhoppa 2.477 hektar. Från egendomen har fransalts bland annat lägenheten Solliden till Hennes Maj:t Drottningen.

Å egendomen finnas bebyggda lägenheterna Nybygget, Strömserum, Hemmet, Johannesberg, Dammen, Hagmanstorp, Lugnet, Kaffetorpet och Bergdala.

Frågan om försäljning av områden från egendomen behandlades senast av 1922 års riksdag (prop. nr 177, jordbruksutskottets utlåtande nr 45, riksdagens skrivelse nr 243).

Under förarbetena till nämnda proposition hemställde domänstyrelsen, i huvudsaklig anslutning till av vederbörande uppskattningsmän år 1920 framställt förslag, hos Kungl. Maj:t *dels* att lägenheterna Nybygget (däri inbegripet ägorna till lägenheten Strömserum), Johannesberg, Hemmet och Dammen samt 4 obebyggda områden, å en av t. f. extra lantmätaren Bertil Rydbeck 1919 över egendomen upprättad karta betecknade med litt. A—D måtte försälas till egna hem, *dels* att till nationalpark måtte avsättas ett område om högst 30 hektar, *dels ock* att lägenheten Kaffetorpet med ett område om 2.62 hektar måtte utarrenderas till Ölands kulturminnesförening. Därjämte hade domänstyrelsen tillstyrkt försäljning till Hennes Maj:t Drottningen av tvenne mindre områden, avsedda att införlivas med Hennes Maj:ts lägenhet Solliden.

Domänstyrelsens utlåtanden 1921 och 1922.

Kungl. Maj:t ansåg sig emellertid böra förelägga 1922 års riksdag förslag till försäljning endast av de till Hennes Maj:t Drottningen ifrågasatta båda områdena samt lägenheterna Nybygget (dock med mindre område än domänstyrelsen föreslagit), samt Johannesberg och Hemmet. Frågan om avsättande av något område till nationalpark förelades icke riksdagen, enär denna fråga — särskilt i avseende å arealbestämning — icke då var i fullständigt utrett skick. En av Borgholms stad gjord framställning att få inköpa visst område av egendomen föranledde, i enlighet med vederbörande myndigheters avstyrkande, icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Proposition till 1922 års riksdag.

Vid samma års riksdag väcktes jämväl motioner i ämnet (nr 273 i andra kammaren och nr 137 i första kammaren), däri bland annat framhölls, att det av Kungl. Maj:t framlagda dispositionsförslaget endast i ringa grad tillgodosedde önskemålet att genom styckning av kronoegendomen bereda tillfälle till förvärv av jord till egna hem — ett led i strävandena för höjandet av Ölands genom en förödande emigration lamslagna näringsliv. Såsom lämpliga områden till egnahemsupplätelser framhölls av motionärerna — förutom de i propositionen till sådant ändamål föreslagna styckningslotterna — jämväl de obebyggda lotterna A—D ävensom de bebyggda lägenheterna Dammen och Bergdala.

Motioner vid 1922 års riksdag.

Jordbruksutskottet fann sig emellertid icke kunna förorda vad motionärerna föreslagit. Utskottet höll nämligen före, att egendomen, vilken väl lämpade sig för styckning, borde i lämplig omfattning styckas i enlighet

Jordbruksutskottet vid 1922 års riksdag.

med för egendomen uppgjord styckningsplan och att i avvaktan härpå några upplåtelse utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit icke borde förekomma.

Beträffande den förordade försäljningen av lägenheten Bergdala framhöll utskottet därjämte, att försäljning av denna lägenhet icke borde äga rum på grund av dess läge intill det område, vilket torde komma att avsättas till nationalpark, och dess närhet intill slottsområdet.

Vidkommande frågan om avsättande till nationalpark av visst område av egendomen fann utskottet, då ärendet i denna del ännu vore outrett, sig härutinnan endast böra på det livligaste understryka, vad av motionärerna i denna fråga framhållits, samt med avseende å arealbestämningen uttala en förväntan att så stort område måtte komma att för ändamålet föreslås att avsättas, att naturskyddstanken måtte väl bliva tillgodosedd.

Riksdagen
1922.

Under åberopande av jordbruksutskottets, av riksdagen godkända utlåtande medgav 1922 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, att av egendomen finge försäljas på vissa närmare angivna villkor dels förberörda två områden till Hennes Maj:t Drottningen, dels ock enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar lägenheterna Nybygget, Johannesberg och Hemmet.

Domänstyrelsen
1924.

Sedan Kungl. Maj:t den 9 juni 1922 anbefallt domänstyrelsen att i samband med de beslutade försäljningarna, med beaktande av vad i jordbruksutskottets utlåtande i ämnet anförts, ej mindre upprätta förslag till plan för egendomens styckning i lämplig omfattning än även efter samråd med vetenskapsakademien utarbета förslag angående avsättande av lämpligt område såsom nationalpark, har domänstyrelsen i ärendet avgivit utlåtande den 28 november 1924.

Domänstyrelsen har däri meddelat bland annat följande:

De till upplåtelse till Hennes Maj:t Drottningen avsedda områdena hade försålts till Hennes Maj:t. Innehavarna av lägenheterna Nybygget, Johannesberg och Hemmet hade icke ansett sig kunna begagna dem tillkommande hembuds rätt på grund av de lägenheterna åsatta för höga saluvärdena. Innehavaren av lägenheten Hemmet hade avlidit. Ifrågavarande lägenheter hade därför utarrenderats, Nybygget och Hemmet gemensamt. Arrendetiden för lägenheterna utginge den 14 mars 1926.

Domänstyrelsen hade tillika till Ölands kulturminnesförening på arrende, som utginge den 14 mars 1926, upplåtit Kaffetorpet med tillhörande område om tillhoppa 2.62 hektar. Kulturminnesföreningen hade därvid avstått från den föreningen enligt kungl. brev den 21 september 1916 medgivna dispositionsrätten till visst område av egendomen.

Domänstyrelsen hade anbefallt vederbörande uppskattningsmän att uppgöra förslag till plan för styckning i lämplig omfattning av i arrendet av egendomen ingående områden, därvid saluvärdena å lägenheterna Nybygget, Johannesberg och Hemmet skulle tagas under förnyat övervägande.

Den anbefallda uppskattningsförrättningen har under 1923 hållits å egendomen. Därvid hava uppskattningsmännen haft till övervägande — utöver

vad at den förut uppdragits — en av Hennes Maj:t Drottningens centralkommitté till domänintendenten överlämnad framställning om värdering av ett område, som Hennes Maj:t önskade arrendera eller genom köp förvärva för att där anordna ett vilohem för kvinnor.

Borgholms stads stadsfullmäktige hava därjämte anhållit att få inköpa ett område om 42.1695 hektar av egendomen för utvidgning av staden.

För åstadkommande av större åskådlighet hava de olika framställningarna inordnats under följande rubriker:

A. Upplåtelse av mark till egnahemslägenheter.

Vad först beträffar frågan om egendomens styckning i egnahemslägenheter (jordbrukslotter) i lämplig omfattning hava 1923 års uppskattningsmän med stöd av förnyade undersökningar funnit, att en styckning av egendomen i nämnvärt större omfattning, än som av dem 1920 föreslagits, svårigen kunde förverkligas. Under egendomen hörde icke några s. k. strögods eller avskilt belägna utgårdar och torp, som lämpade sig för avsondring till egna hem. Förutsättningarna för vad som avsåges — de större åkerfältens uppdelande till mindre brukningsdelar, varå innehavaren med familj skulle hava sin bärgning — måste vid egendomen liksom annorstädes vara, att en någorlunda proportionell tilldelning av åker, betesmark och skog i ett något så när sammanhängande fält jämte tillgång till vatten finnes. Dessa betingelser kunde på grund av lokala förhållanden omöjligen uppnås, utan komme en sådan styckning att ställa sig opraktisk och dyrbar och i räntabilitetshänseende bliva misslyckad. Skog sänkades helt och hållet, ett helt system av nya vägar och hägnader måste anläggas, samtliga byggnader nyuppföras och brunnar grävas eller — vad oftast bleve fallet — sprängas i kalkberget, och likväl skulle de olika ägoslagen komma att förläggas på vitt skilda platser.

Det 1920 framlagda förslaget om försäljning av fem obebyggda lotter hade gjorts med hänsyn till dels att områdena utgjordes av för huvudgården mindre lämpliga, långt bort liggande, starkt stenbundna småfigurer, å vilka storjordbrukets maskindrift icke kunde tillämpas, dels ock att de uppskattningsmännen givna direktiven borde i möjligaste mån åtlydas.

Enligt uppskattningsmännens mening, vilken överensstämde med uttalanden av ortsbefolkningen, förefunnes knappast någon utsikt att till obebyggda jordbrukslägenheter uppbringa köpare, som uppfyllde stadgade författningsvillkor. Varken till hushållningssällskapets egnahemsnämnd eller till uppskattningsmännen hade framställningar gjorts om förvärv av dylika lägenheter. Lägenheterna komme utan tvivel att bliva föremål för bulvanköp av angränsande grannar. Enligt samstämmiga uttalanden av personer, som kände till ortens förhållanden, föreläge redan en fara att så komme att ske med de förut av uppskattningsmännen till försäljning föreslagna obebyggda salulotterna.

Huvudgårdens ekonomibygnader — ladugårdskomplexet — uppförda av

1923 års
uppskattningsmän.

kalksten i gammal borggårdsstil, utgjorde ett värdefullt och karakteristiskt minne om svunna tiders byggnadsstil, varför byggnaderna syntes uppskattningsmännen förtjäna förskoning från nedbrytning, vilket sannolikt bleve fallet vid en större styckning. Bland övriga ekonomibygnader förekomme det s. k. Vasahuset, uppfört under 1500-talets förra hälft och under senare århundraden använt såsom magasin för gården, vilket sannolikt då även komme att dela övriga ekonomibygnaders öde. Dessa byggnader torde, ehuru otidsenliga vad den nuvarande inredningen beträffade, med hänsyn till stommen vara nära nog oförgängliga och med nödiga moderniseringar fullt ut kunna användas som ekonomihus för ett större jordbruk.

Bland de välgående skälen för egendomens bibehållande såsom större jordbruksenhet, därvid större koncentrerings och förbilligande av driften vunnes, hava uppskattningsmännen ansett sig vidare böra framhålla egendomens omedelbara belägenhet intill Borgholms stad och badort, vilket gjorde egendomens produktion av livsmedel hart när outhärlig, samt de många möjligheter en egendom med så centralt belägna stora åkerfält och betesmarker måste äga för andra ändamål såsom stuteri, avelscentrum och annan djuruppfödning. Uppskattningsmännen hava härvid hänvisat till innehållet i en vid handlingarna fogad tidningsartikel av förste jordbrukskonsulenten i länet, vilken bestyrkte de av uppskattningsmännen lämnade uppgifterna.

En styckning av blott en ytterligare del av egendomens åkerjord utöver vad av uppskattningsmännen föreslagits till försäljning, nämligen den del, som i söder gränsade intill kungsgårdsbäcken och salulotterna litt. A, B och C syntes uppskattningsmännen icke lämplig, enär denna betesmark vore egendomens allra bästa (mjölkornas betes- och vattningsställe) och en försäljning därav komme att omöjliggöra intensiv mjölkhushållning vid huvudgården. En styckning i avsikt att upplåta det stora jämförelsevis avlägset belägna Alvaret såsom gemensam betesmark för lägenheterna kunde icke förordas, då — enligt vad erfarenheten visat — en sådan anordning utgjorde en källa till tvister mellan delägarna. En uppdelning av Alvaret i små beteshagar vore otänkbar på grund av kostnaderna och saknaden av vatten och icke minst av estetiska skäl, då det karakteristiska Alvaret omedelbart söder om slottsruinen och öster om Solliden härigenom skulle totalt förlora sin säregnet storslagna skönhet. Att stycka egendomens åkerjord i större eller mindre delar till egna hem utan tilldelning av betesmark kunde för övrigt icke heller låta sig göra, då nybyggarna härigenom ofrivilligt tvingades in på en okritisk tillämpning av sädesbruk varigenom ett sunt driftssystem äventyrades och kultur och produktion försämrades.

Med anledning härav hade uppskattningsmännen icke uppgjort någon plan till egendomens styckning på sätt riksdagen ifrågasatt utan hade de i sådant hänseende inskränkt sig till att förorda sitt försäljningsförslag av 1920. Med hänsyn till det sedan dess inträffade priset hade uppskattningsmännen föreslagit i det följande upptagna reducerade saluvärden för lotterna,

därvid den s. k. Strömserumsjorden syntes uppskattningsmännen böra för-
säljas tillsammans med lägenheten Nybygget.

Littera å Rydbecks karta.	Benämning	Ägofigurer å Rydbecks karta	Areal hektar	Saluvärde, kronor	
				1920	1923
—	Nybygget	486—500, 521	6.68	2,300	1,850
—	Tillägg till Nybygget (Strömserumsjorden)	405 a, 575—581, 583— 585, 587	6.161	—	1,650
—	Johannesberg.....	485, 501—520, 522—539	16.175	5,700	4,575
—	Dammen.....	541—571	17.384	8,450	6,850
—	Hemmet.....	474—484	1.684	600	550
A	—	208—213, 215—242	24.058	12,000	11,100
B	—	214, 243—262, 263 a, 265, 267—281	20.888	9,300	8,600
C	—	282—284, 286—297, 299, 302—346, 347 a	17.424	7,000	6,500
D	—	347—400 b	18.101	8,700	8,000

Enligt uppskattningsmännens förslag skulle det utmarksområde om 16,446 hektar, som å Rydbecks karta betecknats med ägofigurer nr 401 och 402 samt nr 572—574, avsöndras till gemensam betesmark för lägenheten Dammen samt de obebyggda lotterna. Av denna gemensamma betesmark hade Dammen tillagts andel däri med 18 %, litt. A med 33 %, litt. B med 15 %, litt. C med 12 % och litt. D med 22 %, vilka andelars värde intagits i i förberörda saluvärden för nu nämnda lägenheter.

Den å kartan med litt. a, b, c, d, e, f, g och h angivna utfartsvägen hade icke inräknats i de till försäljning föreslagna arealerna, men ansetts böra tillförsäkras lägenheterna.

Jägmästaren i Ölands revir har instämt i vad uppskattningsmännen an-
fört angående alvarsmarken å egendomen samt ansett, att densamma icke
borde styckas. Jägmästaren.

Ehuru länsstyrelsen icke i allo kunde gilla de skäl, som av uppskatt-
ningsmännen åberopats mot vidare styckning — bland annat hade erfarenheten
visat, att något intresse för att å än lämpligare egendom å Öland än
Borgholms kungsladugård anordna mönstergård icke torde förefinnas inom
ledande jordbrukarkretsar inom länet — påyrkade länsstyrelsen icke för
närvarande ytterligare egnahemsupplåtelse utöver vad som av 1923 års
uppskattningsmän föreslagits. Länsstyrelsen.

Överjägmästaren i södra distriktet har funnit de skäl, som uppskattnings-
männen anfört för sin uppfattning, i allmänhet riktiga, varför han tillstyrkt
det av dem förordade förslaget till egendomens styckning. Överjäg-
mästaren.

Domän-
styrelsen.

Domänstyrelsen har i sitt förberörda utlåtande av den 28 november 1923 förklarar, att styrelsen med hänsyn till vad uppskattningsmännen anfört icke kunde tillstyrka upplåtelse av ytterligare lägenheter än vad vid den 1923 hållna uppskattningsförrättningen föreslagits, vilket överensstämde med den av styrelsen tidigare förordade styckningsplanen. Styrelsen hade icke annat att erinra i anledning av förrättningen än att styrelsen av skäl, som vid ärendets tidigare behandling framhållits, icke kunde biträda förslaget om försäljning av vissa av lägenheterna med andelar i samfälld betesmark. I anslutning härtill borde saluvärdena nedsättas för lägenheten Dammen till 6,110 kronor och för lägenheterna litt. A till 9,750 kronor, litt. B till 7,985 kronor, litt. C till 6,000 kronor och litt. D till 7,100 kronor. I fråga om lägenheten Nybygget med Strömserumsjorden ansåge styrelsen, att denna lägenhet om möjligt borde försäljas odelad, men att, om detta icke läte sig göra, försök borde göras till försäljning var för sig av lägenheten Nybygget och lägenheten Strömserumsjorden, varvid lägenhetens innehavare, Albert Sjöblom, vilken ägde å Nybygget uppförda byggnader, först borde beredas tillfälle avgöra, huruvida han önskade begagna honom författningsenligt tillkommande hembuds rätt till försäljningen antingen till lägenheten i dess helhet eller till lägenheten med undantag av Strömserumsjorden. Vid lägenhetsförsäljningarna borde i övrigt förbehåll göras dels därom att inga enskilda tillhöriga hus inginge i försäljningarna, dels ock om rätt för vederbörande lägenhetsinnehavare att fritt begagna den av uppskattningsmännen angiva utfartsvägen.

B. Upplåtelse av mark till ett vilohem för kvinnor.

Såsom förut nämnts har Hennes Maj:t Drottningens centralkommitté i en till domänintendenten överlämnad skrift anhållit, att vid uppskattningsförrättningen måtte tagas under övervägande det pris, som vid försäljning eller utarrendering borde erläggas för ett å vid skriften fogad, av Thure Björkman den 26 januari 1923 upprättad karts-kiss med röda linjer utmärkt område av egendomen om cirka 6 hektar, å vilket område Hennes Maj:t Drottningen ägde byggnader till ett värde av 30,000 kronor, vilka byggnader avsåges för upprättande av ett vilohem.

Enligt vad i handlingarna i ärendet utvisade utgjordes dessa byggnader av en säteribyggnad, som av förre arrendatorn använts till mangårdsbyggnad vid egendomen, en flygelbyggnad, en villa i trädgården och en villa å Slotsberget ävensom ett hönshus. Byggnaderna hade av Hennes Maj:t inköpts från förre arrendatorn för upprättande av ett vilohem för kvinnor. Hennes Maj:t hade nämligen beslutat att använda en å Hennes Maj:ts 60-årsdag den 7 augusti 1922 från svenska kvinnor överlämnad subskriberad penninggåva till upprättande av ett dylikt hem på Öland. Avsikten med vilohemmet vore att under sommar och höst, eventuellt även

under vintern, från hela landet mottaga kvinnor, som för kortare eller längre tid vore i behov av vila och rekreation samt saknade medel att själva helt bestrida kostnaderna för en sådan vistelse. Under vilohemmets första verksamhetsår 1923 hade omkring 100 kvinnor beretts dylik vistelse. I samband med vilohemmet vore en hushållskurs för unga flickor anordnad.

1923 års uppskattningsmän hava icke ansett sig kunna tillstyrka området försäljning, enär området vore beläget i egendomens centrum. Mot en utarrendering av området på förslagsvis 20 ar hade uppskattningsmännen i betraktande av syftet med upplåtelsen icke ställt sig avvisande. Från området borde dock undantagas dels en gångstig, som från landsvägen vid kungsträdgården ledde förbi huvudbyggnaden och villan på slottsberget till slottsvaktmästarens bostad (kallad Näktergalsstigen eller Bergsgången), vilken väg vore nödvändig för badorten och allmänheten, dels ock ett fyrkantigt område om cirka 8,000 kvadratmeter, som å kartskissen vore skilt från den till upplåtelse avsedda marken i övrigt med en blyertslinje. Nämnda område vore erforderligt för gårdens behov, enär dels därå vore belägna gårdens smedje- och slöjdverkstad av sten dels ock en tallskogsbacke å södra delen av området utgjorde lämpligaste platsen för en ny mangårdsbyggnad, vilken förordades till uppförande.

Det av uppskattningsmännen till upplåtelse under arrende tillstyrkta området har å Rydbecks karta angivits inom röda begränsningslinjer. Enligt ett vid handlingarna fogat, av lantmätaren Hugo Fröman den 25 juni 1923 utfärdat intyg har området en areal av 5.28 hektar, därav 2.35 hektar trädgård och tomt, 0.80 hektar park och 2.13 hektar skogsmark.

Med beaktande av områdets säreget natursköna läge i omgivning av park och förekomsten av trädgård med 152 fruktträd, av vilka dock endast ett hundratal vore värda att bibehållas, och under villkor att stängselskyldighet ålades områdets innehavare hava uppskattningsmännen såsom skäligt arrendevärde för området föreslagit ett belopp av 400 kronor.

Med hänsyn till det högst behjärtansvärda syftet, vartill marken ifråga vore avsedd, tillstyrkte länsstyrelsen på det livligaste försäljning av hela det område, som å den företedda kartskissen omramats av en röd begränsningslinje, därest Hennes Maj:t så önskade. Sålunda borde det lämnas öppet för Hennes Maj:t att bestämma, huruvida området borde för ändamålet arrenderas på tjugn år eller genom köp förvärvas. Mot ett årligt arrende av 400 kronor hade länsstyrelsen intet att erinra. Skulle området inköpas, föreslog länsstyrelsen, att köpeskillingen måtte sättas till högst 8,000 kronor. Vare sig köp eller arrende komme att äga rum, vore det emellertid av synnerlig betydelse för vilohemmet, att hela det önskade området bleve upplåtet. De av uppskattningsmännen föreslagna båda undantagen kunde icke av länsstyrelsen förordas. Något särskilt behov för allmänheten av gångstigen förefunnos icke. Å andra sidan komme trafiken å vä-

1923 års
uppskatt-
ningsmän.

Läns-
styrelsen.

gen, vilken framlöppte intill vilohemmets huvudbyggnad, att i synnerhet om kvällarna och nattetid verka oroande och störande för vilohemmets pensionärer. Bifall till uppskattningsmännens förslag rörande undantagande av förberörda smedjetomtsområde skulle föranleda till, att vilohemmets område erhöles en synnerligen oformlig figur. Smedje- och slöjdverkstaden kunde utan större kostnad flyttas utanför området. På anförda skäl avstyrkte länsstyrelsen uppskattningsmännens förslag att till smedjetomtsområdet förlägga den ifrågasatta nya manbyggnaden.

Överjäg-
mästaren.

Överjägmästaren har framhållit, att enahanda skäl, som anförts mot en försäljning av torpet Bergdala, som även vore beläget inom egendomens ägovälde, jämväl talade emot en försäljning av föreliggande område. Överjägmästaren förordade därför områdets utarrendering. Vad det föreslagna undantaget av väg beträffade vore vägen, som låge mycket vackert och under sommartiden flitigt användes av promenerande, dock ej nödvändig för stadens borgare eller badgäster. Genom vägens avstängning för trafik gjordes intet intrång i legitima intressen och behov. Vägen hade emellertid gammal hävd, varför en avstängning sannolikt komme att väcka missnöje. Ansåges en avstängning nödvändig för syftet med användningen av området, kunde en sådan ske utan större olägenhet och borde därför medgivnas. I fråga om undantaget av tomt för smedje- och slöjdverkstad till huvudgården syntes en sådan anordning väl motiverad, särskilt om platsen, såsom uppskattningsmännen framhållit, vore synnerligen lämplig att bebyggas med boningshus för egendomen. Även om uppförandet av mangårdsbyggnad med hänsyn till ovissheten om egendomens blivande disposition borde tillsvidare uppskjutas, syntes uppskattningsmännens uttalande angående plats för manbyggnaden tala för en viss försiktighet. Det för utarrendering till Hennes Maj:t föreslagna området syntes ändock bliva för sitt ändamål tillräckligt.

Salvvärdering
av området.

På föranstaltande av domänstyrelsen har därefter länsstyrelsen överlämnat instrument över en den 14 november 1924 verkställd salvvärdering av det område, som i Hennes Maj:t Drottningens centralkommittés skrivelse avsåges.

Området har därvid med planteringar, växande fruktträd och skog salvvärderats sålunda:

tomt och trädgård	2.35 hektar à kronor	4,000: —	9,400: —
park	0.80 » à »	3,000: —	2,400: —
skogsmark	2.13 » à »	2,000: —	4,260: —
smedjetomt och skogsbacke	0.69 » à »	3,000: —	2,070: —
	summa 5.97 hektar	kronor	18,130: —

Den utmed områdets norra gräns löpande vägen, som icke synes vara inräknad i förenämnda areal, har icke ansetts särskilt böra värdesättas.

Värderingsmännen hava framhållit, att saluvärdet visserligen kunde synas högt, men att vid beräkningen hänsyn tagits till de värden som under 1924 erlagts för tomter å angränsande Kolstads bys ägor, där marken vore av synnerligen oländig natur och beskaffenhet, ävensom till nu ifrågavarande områdes sällsynt vackra läge och för villatomtsändamål lätt realiserbara beskaffenhet. Med hänsyn till det behjärtansvärda syftet förordade emellertid värderingsmännen en avrundning av saluvärdet till 10,000 kronor. Tillägget av smedjetomtsområdet om 0.69 hektar syntes icke böra inverka på det tidigare för området föreslagna arrendevärdet, 400 kronor.

Länsstyrelsen har vid överlämnandet av värderingsinstrumentet framhållit, att vad uppskattningsmännen åberopat som stöd för det av dem föreslagna saluvärdet — 18,130 kronor eventuellt 10,000 kronor — icke borde obetingat tillerkännas vitsord. Det vore att märka, att jordmånen å området i fråga vore mycket dålig, vartill komme att den omständigheten, att Hennes Maj:t ägde nästan samtliga å området uppförda byggnader, måste minska efterfrågan å och sålunda även värdet av området. Länsstyrelsen, som ansåge det av värderingsmännen åsatta värdet vara alldeles för högt, saknade anledning frånga sin tidigare uttalade mening och hölle före, att köpeskillingen icke skäligen borde bestämmas till högre belopp än 8,000 kronor. Länsstyrelsen.

I sitt förenämnda utlåtande av den 28 november 1924 har domänstyrelsen meddelat, dels att de utav Hennes Maj:t av förre arrendatorn inköpta byggnaderna, enligt styrelsens förut till arrendatorn givna medgivande, finge tillsviðare under nu löpande arrendeperiod — eller till den 14 mars 1926 — intill dess annorlunda kunde förordnas utan ersättning kvarstå å egendomen, dels ock att centralkommittén, enligt vad styrelsen inhämtat, erhållit tillstånd av egendomens nuvarande arrendator att för tiden till nämnda dag, den 14 mars 1926, disponera hela det i ansökningen omförmälda området. Ett avhåndande med äganderätt av området ifråga, vilket vid en eventuell upplåtelse enligt styrelsens mening borde begränsas till det av uppskattningsmännen tillstyrkta området om 5.28 hektar med tillägg av den utmed områdets norra gräns löpande vägen, ansåge styrelsen med hänsyn till områdets belägenhet inuti egendomens ägovälde icke lämpligt. Styrelsen hade emellertid icke något att erinra mot, att området upplättes tillsviðare och så länge det användes för angivet ändamål mot en årlig avgäld ej understigande 600 kronor. För den händelse emellertid att upplåtelse ansåges böra ske under äganderätt, syntes styrelsen områdets saluvärde böra bestämmas till lägst 18,000 kronor. Huruvida smedjetomtsområdet, som ansetts utgöra lämpligaste platsen för ett behövt nytt boningshus vid egendomen, kunde komma att för ändamålet erfordras, torde icke nu kunna med visshet avgöras, utan torde frågan härom få av styrelsen prövas efter det att Kungl. Maj:t och riksdagen meddelat beslut i disposi- Domänstyrelsen.

tionsfrågan rörande egendomen. Skulle något behov av ägofiguren därvid icke vara tillfinnandes, mötte från styrelsens sida icke hinder att, utan höjning av de för området ifrågasatta arrende- och saluvärdena, till Hennes Maj:t upplåta jämväl ägofiguren i fråga, under villkor dock att områdets innehavare bekostade flyttningen av den å ägofiguren befintliga, kronan tillhöriga smedje- och slöjdverkstaden till plats å kronoegendomen, som av styrelsen kunde bestämmas. Vare sig området upplättes med nyttjande- eller med äganderätt, borde förbehåll göras därom, att den utmed områdets norra gräns löpande vägen icke finge annat än undantagsvis för utförande av underhålls- och förbättringsarbeten därå avstängas för trafik mellan klockan 6 förmiddagen och klockan 11 eftermiddagen.

C. Upplåtelse av mark till nationalpark.

Jägmästaren. På av domänstyrelsen given anledning har vederbörande jägmästare å särskild, ärendet bilagd karta i två blad förslagsvis till läge, gränser och ytvidd angivit det område, som borde avsättas till nationalpark. Området, som enligt styrelsens direktiv till jägmästaren borde omfatta högst 30 hektar, vore å kartan avgränsat från egendomen i övrigt med heldragna röda linjer och omfattade ägofigurerna nr 12 och 47 samt delar av ägofigurerna nr 13, 18, 23 och 24 med en areal av 28.96 hektar. Det alldeles invid slottet belägna med ägofigur nr 47 betecknade området hade medtagits, för att någon del av almbeståndet i landborgens sluttning skulle kunna tillföras nationalparken. Inom området vore belägna dels torpet Lugnet, vilket icke ansåges kunna tilläggas nationalparken, då det till stor del bestode av åker, dels ock det till Ölands kulturminnesförening på arrende upplåtna Kaffetorpet med område. Vägar inom nationalparksområdet ansåg jägmästaren måste få hållas öppna.

Överjägmästaren. Överjägmästaren har framhallit, att den figur, som nationalparken komme att erhålla enligt jägmästarens förslag möjligen ej vore fullt tillfredsställande, men att det ej vore möjligt att erhålla bättre sådan, för så vitt till området skulle hänföras ägofigur nr 47 eller den branta rasmarken — beväxt med ett almbestånd — invid slottsruinen, vilken mark vore av intresse och därför ovillkorligen borde tillhöra parken. I fråga om nationalparksområdet för övrigt kunde detsamma knappast förläggas annorlunda än som föreslagits, om parkområdet och kronoegendomen skulle skarpt skiljas från varandra. Vid en annan avgränsning skulle nationalparksområdet komma att ligga inom kronoegendomens område eller dela detsamma i två olika skiften. Att torpet Lugnet komme att ligga inom nationalparksområdet utan att ingå i detsamma vore en olägenhet, som dock svårigen kunde undvikas. Lämpligen borde torpet efter nuvarande innehavarens död utläggas till skog och införlivas med nationalparksområdet.

Vetenskapsakademien har ej haft annat att erinra mot förslaget än att parkens båda avdelningar avskildes från varandra genom det långsträckt område, som vore upplåtet till Ölands kulturminnesförening.

*Vetenskaps-
akademien.*

På grund härav har kulturminnesföreningen på domänstyrelsens förfrågan meddelat, att föreningen vore villig att till nationalparken av sitt till Kaffe-
torpet arrenderade område avstå hela det enligt blyertsanteckning å en kopia av Rydbeckes förberörda karta över torpet med A-B-C-D betecknade område, under villkor att utfartsvägen till Borgholm inom området finge bibehållas och av nationalparken för framtiden underhöllas, att nationalparken bekostade hägnad i gränsen mellan parken och Kaffe-
torpets område och att arrendebeloppet för det nu arrenderade området nedsattes från 25 till 15 kronor.

Svenska naturskyddsföreningen, som hos Kungl. Maj:t gjort framställning i ämnet, har däri erinrat bland annat om sitt förut framställda förslag om avsättande av ett område om 69 hektar till en naturpark (se prop. 177/1922 sid. 6) samt anfört i huvudsak följande.

*Svenska
naturskydds-
föreningen.*

Det förslag till omfattning av den tillämnade nationalparken, som under 1923 av vederbörande skogsstatstjänstemän utarbetats med utgående från en begränsning av arealen till cirka 30 hektar såsom för densamma lämplig, ansåge föreningen innebära en uppenbar förvanskning av den ursprungliga idén. Det av föreningen framställda förslaget, enligt vilket naturparken skolat erhålla en omfattning av 69 hektar, hade byggts på en omfattande växtgeografisk och ornitologisk undersökning och avsättandet till nationalpark av hela det föreslagna området utgjorde den nödvändiga betingelsen för ett effektivt bevarande av ej mindre den historiskt ryktbara landskapsbilden än även en serie typiska växtsamhällen, tillhörande ekskogarnas, almlundarnas och havssträndernas serie. Borttoges enligt domänstyrelsens förslag ett område av cirka 39 hektar från det av föreningen föreslagna »för att bebyggas, uppodlas eller underkastas rationell skogsvård med planteringar och trakthyggen», komme slottsbranten att skiljas från havet endast av ett söndertrasat stycke land, och landskapsbilden vore därmed förstörd. Enligt skogsförvaltningens förslag skulle endast almskogsområdet bliva skyddat, varemot de båda andra naturtyperna, ekskogen på grund av dess ringa omfång, och havsstranden — av den senare åtminstone den ojämförligt intressantaste delen — komme att lämnas utan skydd mot den påträngande odlingen.

Efter att hava berört vetenskapsakademiens ställning till det av föreningen 1918 utarbetade förslaget samt till det av skogsförvaltningen framställda, har föreningen såsom sin åsikt framhållit, att det måste anses som en olycka ur naturskyddets och naturforskningens synpunkter, därest föreningens förslag skulle beskäras och förvanskas. Mot den av föreningen verkställda och för övrigt enda befintliga utredningen i den allmänt av de i ärendet hörda myndigheterna såsom ytterligt viktig ansedda frågan, hade inga invändningar blivit gjorda från deras sida, som påyrkat minskning av det föreslagna området. Något betryggande skydd för landskapsbilden funnes icke

därest förberörda område om cirka 39 hektar komme att exploateras i förut, antydd riktning.

Naturskyddsföreningen hemställde därför om avsättande till nationalpark av det av föreningen förut föreslagna området eller 69 hektar.

Jägmästaren. Jägmästaren har i sitt yttrande över framställningen bland annat anfört, att han utarbetat sitt förslag till avsättande av nationalpark i enlighet med av domänstyrelsen givet direktiv och alltså utgått ifrån, att ifrågavarande park finge omfatta endast intill 30 hektar. Inom ramen härför hade han sökt såvitt möjligt tillgodose de framställda önskemålen om representerande av naturtyperna almskog, ekskog och havsstrand inom området i fråga.

Med förmålan att enligt förljudande staden Borgholm gjort framställning om förvärv av viss del av ifrågavarande kronoegendom, beläget i omedelbar närhet av den tillämnade nationalparken, sådan den föreslagits av Svenska naturskyddsföreningen, utan att dock angränsa densamma, har jägmästaren framhållit lämpligheten av att, för den händelse såväl staden Borgholms ansökning skulle vinna statsmakternas bifall som nationalparkens område erhålla den av initiativtagaren föreslagna omfattningen, gränsen för den sistnämnda bragtes att sammanfalla med förstnämnda områdes.

I övrigt har jägmästaren endast erinrat om, att för den händelse nationalparken skulle erhålla en omfattning av 69 hektar, vederbörande arrendator av Borgholms kungsladugård komme att sakna möjlighet att från kronoegendomen erhålla husbehovsvirke.

*Överjäg-
mästaren.*

I likhet med jägmästaren har överjägsmästaren erinrat om, att till grund för det av jägmästaren uppställda förslaget till nationalparksområde legat föreskrifter, som av domänstyrelsen meddelats, och ansåge överjägsmästaren, att med hänsyn till de givna förutsättningarna mot jägmästarens förslag inga anmärkningar kunde framställas.

Vid en granskning av de skäl, naturskyddsföreningen anfört till stöd för påståendet, att det av jägmästaren föreslagna området vore för det avsedda ändamålet för litet, har överjägsmästaren funnit det förnämsta grunda sig på en bestämd misstro mot skogsstatens vilja och förmåga att beakta naturskyddssynpunkten. Den fruktan för bebyggelse, uppodling, rationell skogsvård med planteringar och trakthyggen å under skogsstatens förvaltning eventuellt kvarblivande del av. i det föregående omförmält område om 69 hektar, varåt föreningen givit uttryck, har överjägsmästaren förmodat vara överdriven. En dylik uppfattning vore förmodligen grundad på exempel från tider, då naturskyddsidéerna knappast ägnades någon tanke i vårt land. Numera toge skogsstaten all hänsyn till berättigade krav på naturskydd vid skogsskötselns handhavande, och naturskyddsföreningen kunde därför icke åberopa den förmodade framtida utvecklingen såsom skäl för ett större nationalparksområde.

I fråga om representationen av de tre växtsamhällena, almlundarna, ek-

skogen och havsstranden, vilkas bevarande tillika med landskapsbildens vidmakthållande vore syftet med naturskyddsföreningens framställning, hade föreningen framställt vissa anmärkningar mot 30-hektarsförslaget. Anmärkningen mot ekskogens ringa omfång kunde tillbakavisas med de av överjägmästaren förut anförda argumenten. Faran för att ekskogen skulle komma att röna det menliga inflytandet av en påträngande odling vore sålunda obefintlig. Vad däremot havsstrandsområdet anginge medgäve överjägmästaren, att den intressantaste delen låge utanför det i 30-hektarsförslaget ingående området, varför en utvidgning härav kunde anses motiverad med syfte att införliva en större del av havsstranden med nationalparken. Överjägmästaren föreslog därför utvidgning av området att omfatta hela strandremsan mellan Sollidensvägen och Kalmarsund.

I övrigt har överjägmästaren ansett 30-hektarsförslaget väl tillgodose naturskyddssynpunkterna, om man utginge ifrån, att vid vården av den utom nationalparken liggande del av skogen nödig hänsyn toges till naturskyddet. Skogens läge och säregna karaktär tvingade emellertid till en synnerligen konservativ skötsel, varigenom inkomsterna från skogen alltid komme att bli jämförelsevis små, och vore därför förlusten för staten obetydlig, om hela skogen avsattes till nationalpark. Skulle så ytterligare en del därav övergå i Borgholms stads ägo, vore möjligt, att den i kronans ägo kvarvarande delen bleve av så ringa omfattning, att den lämpligen borde tilläggas nationalparken.

Vetenskapsakademien har åberopat ett av sin naturskyddskommitté i ärendet avgivet utlåtande. Utgående från överjägmästarens uttalanden angående den beräknade ringa inkomsten för staten från egendomens skog och med framhållande att nationalparken så mycket mera skulle komma att motsvara sitt ändamål, om dess gränser bleve ej alltför snävt skurna, har naturskyddskommittén i utlåtandet föreslagit, att nationalparksområdet måtte komma att omfatta en areal av omkring 69 hektar. Norra gränslinjen borde lämpligast fastställas i ungefärlig överensstämmelse med naturskyddsföreningens förslag med modifikationer, som kunde betingas av förhållandena på platsen.

*Vetenskaps-
akademien.*

Domänstyrelsen har i sitt förberörda utlåtande av den 28 november 1924 förklarat, att styrelsen, på grund av vad i ärendet förekommit, nu icke motsatte sig vetenskapsakademiens förberörda förslag om avsättning till nationalpark av ett större område i huvudsaklig anslutning till naturskyddsföreningens hemställan. Det syntes domänstyrelsen, att detta område lämpligen borde omfatta de delar av egendomen, som å ett av styrelsen gjort utdrag av Rydbecks karta vore med heldragen röd linje angränsade mot egendomen i övrigt och lägenheten Solliden. Enligt hos styrelsen verkställd uträkning omfattade detta område en areal av 69.489 hektar, som nära sammanfölla med ovanberörda förslag. Den inom detta område belägna tomtplatsen för fyrrättning vid Borgholm borde vederbörande förbehållas. Nyttjanderätten

*Domän-
styrelsen.*

till den likaledes inom området belägna lägenheten Lugnet, som vore bebyggd med innehavaren tillhöriga hus, borde förbehållas lägenhetens nuvarande innehavare och hans hustru för deras livstid. Likaledes borde vederbörande förbehållas nyttjanderätten till för dessa områden avsedda vägar. I området skulle, såsom även av kartan framginge, jämväl komma att ingå den del av det av Ölands kulturminnesförening för närvarande disponerade s. k. Kaffetorpet, som föreningen enligt vad ovan nämnts förklarat sig villig avstå. Återstoden av torpet borde för tiden efter den 14 mars 1926 upplåtas till kulturminnesföreningen tillsvidare och så länge området användes för nuvarande ändamål mot en årlig avgäld av 15 kronor, en disposition, som domänstyrelsen, på grund av förut av Kungl. Maj:t lämnat bemyndigande själv kunde vidtaga utan att begära förnyat förordnande härom.

D. Upplåtelse av mark till Borgholms stad.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till domänintendenten överlämnad ansökning har Borgholms stad under hänvisning till i ärendet tidigare gjord ansökning anhållit om tillstånd att efter värdering få inköpa det område av egendomen, som närmare angåves å vid ansökningen fogad blåkopia av en, av stadens mättningsman N. Christiansen upprättad karta angivet område om 42.1695 hektar. Staden har därvid framhållit, att, då staden för närvarande icke ägde mer än högst fem tomter, som vore för bebyggande lämpliga, det vore ett livsvillkor för stadens byggnadsverksamhet, att områden snarast möjligt funnes tillgängliga för anordnande av byggnadstomter.

Av området utgjordes 9.5185 hektar av åker och dylikt samt återstoden av hag- och skogsmark. Områdets tilltänkta planläggning och ordnande har åskådliggjorts å ett av bemälda Christiansen uppgjort förslag. Enligt detta förslag skulle det därå med litt. A betecknade området bebyggas med sommarvillor, området litt. F förses med enfamiljshus och områdena litt. D och E bebyggas, det förra, som avsetts för stadens egentliga utvidgning, med större boningshus och området litt. E med egnahem (trädgårdstomter). Övriga icke obetydliga delar — områdena litt. B och C — avsåges till parkanläggningar.

På av länsstyrelsen given anledning har staden sedermera — efter det att, förutom andra, domänintendenten och jägmästaren yttrat sig över ansökningen — förklarat sig villig att för området erlægga ett pris av 15,000 kronor, beräknat efter å-pris per hektar av 800 kronor för åker och dylikt, 300 kronor för hagmark och 200 kronor för skogsmark.

*Domän-
intendenten.*

Domänintendenten har, då av ansökningen framginge, att staden vore i stort behov av området för sin framtida utveckling, tillstyrkt den gjorda ansökningen. Saluvärdet för området borde med sikte på områdets framtida användning och närbelägenheten till staden beräknas vida högre än för

egendomens akerjord och betesmark i övrigt. Domänintendenten har ansett, att uppskattningen av området med undantag av ståndskogen, vilken borde värderas av jägmästare, lämpligen borde på sökandens bekostnad verkställas av tre gode män, av vilka länsstyrelsen och Borgholms stad vardera utsäga en och domaren i orten den tredje.

Stadsstyrelsen i Borgholm har anfört, att staden genom en nyligen verkställd torrläggning av vissa staden tillhöriga vattensjuka områden för närvarande disponerade över mark, lämplig till bebyggande. Det torrlagda området vore emellertid så litet, att å detsamma endast ett fåtal tomter kunde utläggas. Antalet i privat ägo varande obebyggda tomter vore ytterst ringa. Byggnadsverksamheten inom staden under den senaste tiden hade varit och vore alltjämt synnerligen livlig. Markpriset inom staden måste betecknas såsom högt. Stadsstyrelsen tillstyrkte därför bifall till ansökningen. *Stadsstyrelsen i Borgholm.*

Landsfogden i länet har meddelat, att, på grund av brist på tomter inom stadens ägor, vid infartsvägen till Borgholm alldeles inpå staden (Kolstads by i Köpings socken) uppstått ett samhälle med ett cirka 50-tal planlöst bebyggda tomter. Enligt hans förmenande borde inkorporering åt detta håll, där snart sagt obegränsade möjligheter för stadens utveckling funnes, komma till stånd. Även om sådan inkorporering komme att ske, borde emellertid det ifrågasatta inköpet av mark från kronoegendomen icke lämnas alldeles utan beaktande. Enligt landsfogdens mening borde frågan om försäljning av de å Christiansens förberörda förslag med litt. A, B och C betecknade områdena, vilka icke vore avsedda att i någon nämnvärd grad bebyggas, utan vidare olägenhet kunna anstå i avvaktan på avgörandet av frågan om omfattningen av den tilltänkta nationalparken vid egendomen. I fråga om övriga med litt. D, E och F utmärkta områden föreläge icke några omständigheter, som borde föranleda avslag å stadens ansökning. *Landsfogden.*

Jägmästaren har tillstyrkt områdets försäljning till staden och därvid framhållit, att intensiv och räntabel skogsskötsel knappast kunde påräknas så nära staden och den ifrågasatta nationalparken, då naturskyddsintresset alltid komme att göra sig starkt gällande. I fråga om områdets saluvärdering förordade han det av domänintendenten framförda förslaget. *Jägmästaren.*

Replinge församling har å kommunalstämma och kyrkostämma avstyrkt bifall till Borgholms stads ansökning och ansett, att det icke vore styrkt, att staden för sin utveckling vore i behov av marken i fråga samt att, därest behov av byggnadsmark för staden erfordrades, detta lämpligen borde tillgodoses genom avsöndring av det inom Köpings kommun intill stadsgränsen belägna området. *Replinge församling.*

Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har i huvudsak anslutit sig till vad som anförts för ett avslag å ansökningen samt på grund härav och då den erbjudna köpeskillingen syntes oskäligt låg hemställt, att ansökningen icke måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

Överjägmästaren. Jämväl överjägmästaren har avstyrkt ansökningen och därvid anført bland annat, att det syntes olämpligt att överlåta till staden områden, som ur naturskyddssynpunkt ansetts böra bevaras i sitt nuvarande skick.

Domänstyrelsen. Domänstyrelsen har i likhet med länsstyrelsen och överjägmästaren ansett, att Borgholms stads ifrågavarande framställning för närvarande icke borde till någon åtgärd föranleda.

Borgholms stadsfullmäktige. Sedermera hava J. W. Lundell med flera å stadsfullmäktiges i Borgholms stad vägnar i en till Kungl. Maj:t den 20 februari 1925 inkommen skrift, under framhållande av att för närvarande icke finnes en enda i stadens ägo för byggnadsändamål disponibel tomt, betonat vikten för staden att erhålla mark för stadens utvidgning. Vad anginge bebyggelsen å Kolstads sockens mark invid stadens gräns skulle det ådraga staden oerhörda kostnader att för detta område, varå lägenheterna vore utlagda mer eller mindre på måfå, reglerat och intaget i stadsplanen. Bortom detta område finnes visserligen mark men av oländig beskaffenhet och delvis mycket sank, vilket skulle göra de tomter, som möjligen här kunde komma ifråga, nästan omöjliga att försälja, enär ingen ville bebo detta område. Staden skulle dessutom bliva tvungen att anlägga gator från sin nuvarande gräns till detta område, men omöjliggjordes detta genom de redan avsöndrade bebyggda tomterna, som låge hindrande emellan. Vidare genomlöpte två järnvägslinjer denna mark, vilket ytterligare försvårade bebyggandet. Staden hade därför ansett en inkorporering av ifrågavarande område vara omöjlig. Det område, som staden önskade förvärva, sammanföle icke med den föreslagna nationalparkens. Dessutom ämnade staden genom parkanläggningar bevara en stor del av området, så att en naturlig övergång till nationalparken på detta sätt bildades. Vad anginge den av staden föreslagna köpeskillingen, 15,000 kronor, hade staden icke tänkt sig, att denna summa skulle på något sätt bliva avgörande, utan hade staden förutsatt, att en värdering skulle ske. Staden vore alltjämt villig att betala den summa för området, som av en opartisk värderingsnämnd kunde komma att bestämmas. Det syntes, som om rätta ögonblicket för lösandet av stadens markfråga nu vore för handen, då man stode i begrepp att avsäta mark till nationalpark och i övrigt ämnade reglera kronoegendomens gränser åt detta håll samtidigt som arrendetiden för nuvarande arrendatorn utginge.

Sökandena hemställde därför om rätt för Borgholms stad att förvärva förberörda område om 42.1695 hektar för en köpeskillning, som av blivande värderingsnämnd kunde komma att bestämmas.

Den 17 februari 1925 har jag personligen gjort besök å egendomen. Därvid har jag kommit till samma uppfattning som uppskattningsmännen i fråga om egendomens olämplighet för styckning i större utsträckning än vad uppskattningsmännen föreslagit. Emellertid hava några jämkningar synts mig erforderliga beträffande de områden, som uppskattningsmännen föreslagit till försäljning. Sålunda torde den så kallade Strömserumsjorden ej böra försäljas utan lämpligen kvarstanna under huvudgården. Till lägenheten Nybygget (ägofigurerna nr 486—500, 521) torde ägofiguren nr 460 böra tilläggas. Däremot synes lägenheten Dammen endast böra omfatta ägofigurerna nr 552—580, vilket område utgör den nuvarande brukarens jordinnehav. Ägofigurerna nr 541—551, vilka av uppskattningsmännen tillagts lägenheten Dammen, böra rättvisligen hembjudas Henrik Nilsson, såsom ägare till angränsande lägenheten Målartorp, vilken lägenhet år 1903 av honom inlösts från egendomen. Lägenheten Målartorp skulle genom tillägg av dessa ägofigurer, vilka nu brukas av Nilsson tillsammans med lägenheten, få en lämplig storlek och arrondering.

*Departements-
chefens besök
å området.*

I likhet med domänstyrelsen anser jag det olämpligt att, såsom uppskattningsmännen föreslagit, avsöndra ett utmarksområde om 16.446 hektar (ägofigurerna nr 401, 402, 572—574) till gemensam betesmark för lägenheterna Dammen samt lägenheterna litt. A—D. Vissa delar därav synas mig i stället böra tilläggas lägenheterna litt. C och D (se tabellen å nästa sida.)

Vad angår det område, som Hennes Maj:t Drottningen önskar erhålla, kan jag ej biträda uppskattningsmännens uppfattning, att det s. k. smedjetomtsområdet skulle lämpa sig som byggnadstomt för en blivande mangårdsbyggnad. Enligt min åsikt är området föga lämpligt härtill, huvudsakligen på grund av dess oländiga och steniga naturbeskaffenhet, dess för alvarsstormarna utsatta läge samt dess avskilda och avlägsna belägenhet från egendomens ekonomibyggnader och ladugård.

På grund av min nu uttalade uppfattning har jag anmodat domänstyrelsen att föranstalta om ny värdering av lägenheterna Nybygget och Dammen samt lägenheterna litt. C och D med den jämkning i arealer, som nyss omförmäls, ävensom värdering av förberörda tillägg till lägenheten Målartorp samt den å smedjetomtsområdet liggande smedjebyggnaden.

*Ny värdering
av vissa om-
råden m. m.*

Med skrivelse den 27 februari 1925 har domänstyrelsen överlämnat av domänintendenten verkställd värdering, mot vilken domänstyrelsen icke haft något att erinra och av vilken här nedan återgivas följande:

B e n ä m n i n g	Ägofigurer å Ryd- becks karta	Areal hektar	Saluvärde kronor
Nybygget.....	486—500, 521, 460	7,260	1,976
Dammen.....	552—580	14,522	4,630
Tillägg till Målartorp.....	541—551	6,666	2,350
Litt. C.....	282—284, 286—297, 299, 302—346, 347 a samt nordöstra de- len av 401	24,094	8,170
Litt. D.....	347—400 b, syd- västra delen av 401 samt 402	26,011	9,980

Därjämte har domänintendenten värderat smedjebyggnaden till 1,500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag förut framhållit torde egendomen ej lämpa sig för styckning i vidsträcktare mån än vad uppskattningsmännen med tillstyrkan av domänstyrelsen föreslagit, nämligen upplåtelse till egna hem av fyra bebyggda och fyra obebyggda lägenheter, dock med de inskränkningar och tillägg jag ovan föreslagit, ävensom med de ändringar i de av domänstyrelsen föreslagna saluvärdena, till vilka domänintendenten i sin senaste värdering kommit.

Det område, som jag ansett böra tilläggas lägenheten Målartorp, torde böra hembjudas denna lägenhets ägare Henrik Nilsson.

Till Hennes Maj:t Drottningen synes mig böra överlämnas hela det område — således även smedjetomtsområdet samt den s. k. Näktergalsstigen (Bergsgången) — om vars förvärvande Hennes Maj:ts centralkommitté gjort framställning. Emellertid torde detta område ej böra överlämnas med äganderätt. Ändamålet med upplåtelsen — erhållande på betryggande sätt av erforderligt område för vilohemmet — synes mig även vinnas genom att området överlämnas med nyttjanderätt så länge det för angivet ändamål användes. Huruvida någon arrendeavgift därvid bör fastställas har synts mig tveksamt. Men då vilohemmet såväl med avseende å sättet för dess tillkomst som med hänsyn till dess ändamål är en sådan samhällsnyttig inrättning, vars fortvaro är av allmänt intresse, anser jag ifrågavarande område böra — i likhet med vad som skett beträffande område från kronoegendomen Norrbacka till sällskapet Eugeniahemmet (prop. nr 40 och riksdagsskr. nr 63 till 1884 års riksdag samt riksdagsskr. nr 6 till 1887 års förra riksdag) — utan avgift med nyttjanderätt överlämnas till Hennes Maj:t, som, enligt vad jag erfarit, har för avsikt att sedermera överlåta skötseln av vilohemmet till en stiftelse för att därigenom bereda anstalten nödig stadga för framtiden.

Den å området liggande smedjebyggnaden torde böra hembjudas Hennes Maj:t för ett pris av 1,500 kronor.

Den s. k. Näktergalsstigen synes mig böra hållas öppen såsom allmän promenadväg under dagen, men torde böra medgivas rätt för innehavaren av vilohemmet att på villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmes, hålla vägen

avstängd nattetid och vid tillfällen för utförande av underhålls- och förbättringsarbeten.

Frågan om avsättande av område till nationalpark anser jag böra lösas i samband med Borgholms stads framställning om erhållande av mark för stadens utvidgning. Då emellertid denna senare fråga ej synes mig tillräckligt utredd och då myndigheterna jämväl böra få tillfälle yttra sig över stadens senaste till Kungl. Maj:t inkomna framställning, anser jag mig ej böra för innevarande års riksdag framlägga förslag till överlåtande av områden vare sig till nationalpark eller för stadens utvidgning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen 5 $\frac{18}{25}$ mantal Borgholm nr 8, jämte lägenheten Borgholm nr 7, en trädgård, i Repplinge socken av Kalmar län må

dels enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från kronoegendomar försäljas ovannämnda lägenheterna Nybygget, Johannesberg, Dammen och Hemmet samt lägenheterna litt. A—D (Nybygget, Dammen samt litt. C och D med områden i enlighet med vad av mig förordats samt Johannesberg, Hemmet samt litt. A och B med områden i enlighet med uppskattningsmännens förslag), ävensom ovan omförmält område om 6.666 hektar, sistnämnda lägenhet med hembuds rätt för Henrik Nilsson,

dels ock till Hennes Maj:t Drottningen med nyttjanderätt överlätas utan avgift ovan omförmält område om 5.97 hektar jämte den s. k. Näktergalstigen så länge området användes för ovan nämnda vilohem, dock under villkor att nämnda stig under dagen hålles öppen såsom allmän promenadväg men med rätt för innehavaren av vilohemmet att enligt villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmes, hålla vägen avstängd nattetid och vid tillfällen för utförande av underhålls- och förbättringsarbeten.

8:o.

Kronoegendomen 1 mantal Ramdala nr 1 i Ramdala socken av Blekinge län är utarrenderad till den 14 mars 1926 mot ett årligt arrende av 800 kronor.

Under åren 1923 och 1924 hava å egendomen hållits uppskattningsförrättningar. Av instrumenten över nämnda förrättningar jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av kommissionslantmätaren S. Kallenberg år 1902 över egendomen upprättad karta och två särskilda av distriktslantmätaren Walter Raquette upprättade kartor över rågångarna

[8.]
Ramdala nr 1
i Blekinge
län.

omkring egendomen, den ena av år 1923 och den andra av år 1924, med beskrivningar, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen invid Ramdala station å Karlskrona—Kalmar järnväg, har enligt beskrivningen till 1902 års karta en areal av 53.425 hektar, därav 21.782 hektar åker, 0.598 hektar äng, 30.964 hektar avrösningsjord och 0.081 hektar impediment.

Av åbyggnaderna äro ladugården och loglängan av god beskaffenhet, under det att boningshuset är gammalt och trångt; då gården drives i sambruk med en egendomens arrendator enskilt tillhörig gård av kronoegendomens storlek och kronans boningshus användes som bostad för statfolk, har någon nybyggnad för närvarande ej ansetts erforderlig.

Enligt Kungl. Maj:ts resolution den 27 maj 1921 har Sydsvenska kraftaktiebolaget medgivits tillstånd att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen och att nyttja desamma till den 28 september 1957.

Å egendomen finnas två lägenheter med byggnader, tillhöriga respektive innehavare, Maria Liljegren och Olaus Håkansson. I anledning av ansökning från bemälda personer hava uppskattningsmännen år 1923 uppgjort förslag till försäljning av ifrågavarande lägenheter med i instrumentet angivna, å Raquettes karta av år 1923 med litt. B och C betecknade områden om respektive 9.548 och 0.29 hektar.

På av domänstyrelsen given anledning har under 1924 förslag uppgjorts till försäljning av jämväl egendomen i övrigt. Sälunda hava uppskattningsmännen, som dock ansett någon ändring i den förordade upplåtelsen av områdena om 9.548 och 0.29 hektar ej böra ske, föreslagit, att egendomens hemskifte, å 1902 års karta utmärkt med ägofigurerna nr 1—25 måtte — med undantag av den därinom belägna till upplåtelse tillstyrkta lägenheten litt. C om 0.29 hektar — försäljas i två lotter, å sistnämnda karta med blyerts utmärkta såsom litt. E och D (å Raquettes karta av år 1924 betecknade med litt. A och B), varvid dessa två lotter i skogsmarkstilldelning skulle, på sätt å 1902 års karta angivits, erhålla var sin lott av den kvarvarande delen av det ägoskifte (litt. F å 1924 års karta), varå förberörda område om 9.548 hektar jämväl är beläget. Den därefter återstående delen av egendomen, det s. k. mellanskiftet (litt. D å 1924 års karta), skulle försäljas såsom en lott.

Mot detta förslag har jägmästaren framhållit, att ifrågavarande skogsområden (litt. F), som avsåges att tilldelas förberörda försäljningslotterna till D och E å 1902 års karta, vore beväxta med 35—45 årig skog, som inom kort komme att giva mycket värdefull avkastning, att områdena angränsade skogsmark, tillhörande kronoegendomen Ramdala nr 10, som i sin tur gränsade till Ramdala kyrkoherdeboställes utmark, och att denna sammanlagda skogsmark utgjorde ett avgränsat område, som tack vare väl utförda skogsodlingar numera ägde ett betydande värde. Med hänsyn härtill har jägmästaren ansett olämpligt försälja förevarande skogsmark av Ramdala nr 1. I fråga om försäljningslotten om 9.548 hektar, litt. E å 1924 års karta, borde gränsen i norr mot nyssnämnda skogsmark av Ramdala nr 1 utgöras av en å marken befintlig i gott stånd varande stenmur, varigenom den av uppskattningsmännen tillstyrkta arealen för samma försäljningslott komme att minskas med 0.12 hektar skogsmark.

Det i enlighet härmed uppgjorda försäljningsförslaget har följande utseende, därvid den växande skogens värden upptagits i enlighet med en av överjägmästaren verkställd beräkning.

Litt. å Raquettes karta av år 1924	Areal hektar			Saluvärde kronor		
	Aker	Annan mark	Summa	Å växande skog	Summa	
A	6,542	4,398	10,940	—	12,000	Bebyggd med kronan tillhöriga boningshus och loge.
B	6,698	0,250	6,948	—	10,470	Bebyggd med kronan tillhörigt ladugårdshus.
C	0,088	0,202	0,290	—	400	
D	3,055	5,924	8,979	929: 76	3,760	
E	5,255	4,173	9,428	330: 71	2,820	

Lotterna borde försälas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från kronoegendomar, därvid lotten litt. B borde hembjudas egendomens arrendator, avlidne Oscar Anderssons stärbhusdelägare, vilka på grund av god skötsel ansetts vara förtjänta av optionsrätt vid eventuell förnyad utarrendering av egendomen, samt lotterna litt. C och E hembjudas lotternas innehavare.

Beträffande den i försäljningsförslaget på jägmästarens hemställen vidtagna jämkningen av norra gränsen för lotten litt. E, varigenom lottens areal minskats med 0.12 hektar skogsmark, har domänintendenten framhållit, att lotten enligt hans mening bort hava bibehållits såsom den å 1923 års karta upptagits, då området om 0.12 hektar vore erforderligt för anskaffning av husbehovs- och reparationsvirke till lägenheten.

Den återstående delen av egendomen, litt. F å 1924 års karta, som skulle bibehållas i kronans ägo, har en areal av 16.60 hektar.

Länsstyrelsen har icke haft något att i ärendet erinra; *överjägmästaren* har upplyst, att vid bibehållande av lotten litt. F i kronans ägo ett komplex av allmänna skogar om sammanlagt 60.82 hektar komme att bildas, därav lotten litt. F 16.60 hektar, utmarken till Ramdala nr 10 32.22 hektar och utmarken till Ramdala kyrkoherdeboställe 12 hektar.

Domänstyrelsen har icke haft något att erinra mot det uppgjorda förslaget, sådant det i slutligt skick föreligger. Enligt styrelsens förmenande vore det även billigt, att ifrågavarande stärbhus, såsom uppskattningsmännen ifrågasatt, tillförsäkrades förmänsrätt vid försäljningen av lotten litt. B, varvid köpeskillingen borde få erläggas i den ordning, som Kungl. Maj:ts brev till domänstyrelsen den 29 maj 1874 föreskrev. Vid egendomens avträdande vore nuvarande arrendatorerna skyldiga att utan ersättning tillhandahålla tillträdare foder till följande belopp, nämligen 2,100 kilogram hö, 2,100 kilogram vårsädeshalm och 2,100 kilogram höstsädeshalm.

Jag tillstyrker, att ifrågavarande kronoegendom disponeras i enlighet med den uppgjorda planen, till vilken de i ärendet hörda myndigheterna i allt väsentligt utan meningsskiljaktighet givit sin anslutning. Beträffande den norra gränsen av lotten litt. E finner jag icke anledning frångå domänstyrelsens förslag att densamma bestämmas på sätt å 1924 års karta an-

*Departements-
chefen.*

givits. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan kronoegendomen 1 mantal Ramdala nr 1 i Ramdala socken av Blekinge län blivit genom ägostyckning delad i sex lotter i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan omförmälda förslag,

dels de med litt. A, C, D och E betecknade lotterna må var för sig med de enligt Raquettes i ärendet åberopade karta av 1924 dem tillagda här ovan angivna områden försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för köpare av lotten litt. A till hälften av förberörda kvantiteter avträdesfoder,

dels ock lotten litt. B må med ovan angivna område men med undantag av en loglänga, till den del densamma är belägen å lottens mark, till avlidne Oscar Anderssons stärbhusdelägare försäljas för en köpeskillning av 10,470 kronor att erläggas med en sjättedel vid tillträdet den 14 mars 1926 och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år med skyldighet för köparna att låta berörda loglänga, i den mån den är belägen å lottens mark, avgiftsfritt kvarstå under ett år från tillträdesdagen samt under villkor i övrigt,

att lotten säljes i det skick, den vid tillträdet befinnes, med rätt för köparna till hälften av förberörda kvantiteter avträdesfoder,

att köpeskillningen skall erläggas till länsstyrelsen i länet,

att köpebrev skall utfärdas, så snart första sjättedelen av köpeskillningen erlagts och köparnas skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats,

att köparna skola svara för de å lotten för tiden efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt

att köparna skola ensamma vidkännas alla med lottens avskiljande, lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter, ävensom kostnaderna för in-teckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse,

med förbehåll i fråga om samtliga fem försäljningslotter om rätt för Sydsvenska kraftaktiebolaget att hava elektriska ledningar framdragna enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts resolution den 27 maj 1921.

9:o.

Sedan andelsföreningen Eget Hem inom Kristianstads län u. p. a. hos Kungl. Maj:t ansökt att få förvärva kronoegendomen 1 mantal Svens-
torp nr 3 i Västra Sönnarslövs socken av nämnda län, med undantag
eventuellt av ett till egendomen hörande skogsskifte, vilken egendom för-
eningen ämnade uppdelat och försälja till mindre jordbrukslägenheter, har
Kungl. Maj:t den 28 september 1923 bemyndigat domänstyrelsen att låta
verkställa uppskattning av saluvärdet å ifrågavarande egendom.

[9.]
Svens-
torp nr
3 i Kristian-
stads län.

I anledning härav har under år 1923 hållits saluvärdering å egendomen
ifråga. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet
hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren G. Warkander år
1923 kopierad och delvis kompletterad karta, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen cirka 5 kilometer från Klippans järnvägs-
station å Hälsingborg—Hässleholms järnväg, är utarrenderad till den 14
mars 1926. Densamma har en areal av tillhopa 164.4260 hektar samt är
utlagd i tre skiften, inägoskiftet, skogsskiftet och torvskiftet.

Inägoskiftet och skogsskiftet bilda en sammanhängande figur, med var-
dera en areal om respektive 130.9530 och 33.3420 hektar. Torvskiftet är av
föga betydelse med en areal om allenast 0.1310 hektar.

Skogsskiftet är beläget å Söderåsens norra sluttning, vilken delvis brant
reser sig från den omgivande slättbygden. Skogen å skiftet, bestående av
bok med insprängd björk och gran, är, enligt vad domänstyrelsen fram-
hållit, av ringa betydelse med svåra drivningsförhållanden och avsättnings-
möjligheter.

Vid den nyssnämnda saluvärderingen å egendomen har densamma åsatts
följande saluvärde:

	Areal hektar	Saluvärde kronor
Akerjord	106.5710	59,950: 60
Ängsmark	3.7030	1,481: 20
Odlingsmark	16.6910	1,335: 28
Skogsmark	32.5720	1,628: 60
Impediment	4.8890	—
Abyggnader	—	11,800: —
<i>Växande skog å:</i>		
Inägoskiftet		4,149: — (5,273: 66) ¹
Skogsskiftet		10,792: — (15,643: 08) ¹
Summa	164.4260	91,136: 68 (97,112: 42) ¹

Domänstyrelsen har i utlåtande den 29 februari 1924 framhållit, huru-
som ovannämnda skogsskifte icke lämpade sig för självständigt brukande.
Att under sådana förhållanden tillstyrka ett undantagande av skogsskiftet,
såsom ovannämnda andelsförening eventuellt ifrågasatt, syntes styrelsen

¹ Förhöjningen vidtagen vid senare av överjägmästaren på uppdrag av domänstyrelsen före-
tagen ny värdering av den växande skogen.

icke vara med statsverkets intresse förenligt. I likhet med vad styrelsen i ett tidigare den 7 september 1923 avgivet utlåtande anfört, funne sig styrelsen endast under förutsättning av att egendomen i sin helhet försålles, kunna tillstyrka bifall till den av andelsföreningen gjorda ansökningen.

Anmodad avgiva yttrande över domänstyrelsens nyssnämnda utlåtande den 29 februari 1924 har *andelsföreningen*, under åberopande av överjägmästarens tidigare uttalade åsikt att skogsskiftet borde undantagas från försäljning och bibehållas i statens hand, meddelat, att föreningen efter besiktning och värdering av detsamma icke funne sig böra inköpa detta, då det vore för föreningens ändamål med fastighetens förvärvande olämpligt.

Enligt den av föreningen uppgjorda planen för egendomens styckning och återförsäljning skulle förutom en mindre huvudgård utläggas 7 å 8 jordbrukslägenheter och ett mindre antal s. k. arbetaresmåbruk om cirka 2 tunnland, de senare avsedda att säljas till arbetare inom Klippans samhälle.

Då skogsskiftet icke innehölle någon sådan skog, att timmer till byggnader å de blivande egnahemmen där kunde erhållas, utan egentligen vedskog, vore det olämpligt att mellan småbrukarna uppdelat skogen, vilken skulle för dem fördyra och försvåra inköpet av deras egnahemsställen.

Värdet av jord och byggnader vore för egnahemsläns beviljande begränsat. För läntagaren vore det därför av stor betydelse att till sin egnahemslägenhet erhålla möjligast mesta jord att bruka. Han borde därför icke betungas med inköp av skog, vars värde icke toges med i beräkningen vid uppskattning av lägenhetens värde i och för bestämmande av egnahemsläns storlek. Ej heller torde han kunna påräkna att erhålla skogsvårdsstyrelsens medgivande att genast få avverka och realisera skogen. Enligt vad handlingarna i ärendet utmärkte, hade emellertid det åsatta värdet å skogen framkommit just med beräkning av omedelbar realisation av skogen genom avverkning. Därest föreningen skulle vara nödsakad jämväl inköpa skogsskiftet måste vid återförsäljning av detsamma priset därå så nedsättas, att utsikt förefunnnes att utan förlust kunna avveckla affären.

Länsstyrelsen, vilken tidigare i ett den 31 juli 1923 i ärendet avgivet yttrande icke funnit avgörande skäl för försäljning förefinnas utan vidhållit en redan därförut i annat sammanhang uttalad mening att egendomen måtte fortfarande utarrenderas, har i förnyat utlåtande den 7 oktober 1924 sasom eget yttrande åberopat vad domänintendenten anfört. Denne har beträffande den ifrågasatta försäljningen endast framhållit, att han icke funne något att erinra mot andelsföreningens önskan att befrias från att inköpa skogsmarken, utan ansåge, att densamma borde bibehållas i kronans hand, då orten vore skogfattig och den för avsalu tillgängliga skogen lätt kunde omsättas.

Domänstyrelsen har i förnyat utlåtande den 20 februari 1925 vidhållit sin åsikt att det för statsverket varit lyckligast, om hela egendomen kunnat försäljas till egnahemsföreningen.

Då emellertid föreningen i yttrande den 22 augusti 1924, anför styrelsen vidare, bestämt förklarar sig reflektera på förvärv av endast den del av

egendomen, som omfattade inägoskiftet, torde det sålunda bliva nödvändigt att särskilt försälja egendomens återstående del eller skogsskiftet. Styrelsen hade ock med hänsyn härtill hos Västra Sönnarlövs kommun framställt förfrågan, huruvida kommunen vore villig att inköpa nämnda skifte. Härå hade dock tyvärr ingått ett avböjande svar, och återstode, enligt vad styrelsen kunde finna, vid sådant förhållande endast utvägen att utbjuda skiftet å offentlig auktion.

Skiftet, som utgjordes av ägofigurerna nr 171—183 och j 196 å den av distriktslantmätaren Warkander över egendomen år 1923 upprättade kartan, omfattade en areal av 33,3420 hektar, därav 0.6500 hektar åker, 32.5720 hektar avrösningsjord och 0.1200 hektar impediment. Saluvärdet hade beräknats till 17,272 kronor, därav 15,643 kronor för växande skog.

Jag vill tillstyrka, att andelsföreningen medgives rätt att för styckning till egnahemslägenheter förvärva ifrågavarande egendom Svenstorp i den omfattning, som avses i den av föreningen gjorda framställningen. Mot domänstyrelsens avstyrkande utlåtande anser jag mig icke kunna förorda, att det från ovannämnda försäljning undantagna skogsskiftet bibehålles i statens hand, utan torde detsamma med hänsyn till de av domänstyrelsen påvisade förvaltningssvårigheterna jämväl böra avyttras. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

Departementets
chefen.

att, sedan kronoegendomen 1 mantal Svenstorp nr 3 i Västra Sönnarlövs socken av Kristianstads län styckats i två delar, den ena utgörande här förut angivna skogsskifte och den andra egendomen i övrigt, ifrågavarande båda lotter må var för sig försäljas med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1926,

den skogsskiftet omfattande lotten å offentlig auktion till den högstbjudande, samt

övrig del av egendomen till andelsföreningen Eget hem inom Kristianstads län u. p. a. mot en köpeskilling av 79,848 kronor och under följande villkor, nämligen, att köpeskillingen vid tillträdet kontant inbetalas till länsstyrelsen i länet, att egendomen säljes i det skick, den vid tillträdet befinnes, varvid andelsföreningen skall, så vitt egendomen angår, inträda i de rättigheter och skyldigheter kronan ägt till den arrendator eller brukare, som vid samma tid avträder egendomen, att andelsföreningen skall svara för de å området efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt att andelsföreningen ensam skall vidkännas kostnaderna för lagfart å köpet och andra med köpet förenade kostnader.

10:o.

[10.]
Lilla Svedala
nr 1, 5, 18
och 19 i
Malmöhus
län.

Kronoegendomen 1 mantal Lilla Svedala nr 1, 5, 18 och 19 i Västra Kärrstorps socken av Malmöhus län är utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 3,200 kronor.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren S. J. Johanson år 1924 kopierad och kompletterad karta över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 2.4 mil från Malmö och 5 kilometer från Svedala köping, har en areal av 70.92 hektar, därav 58.8355 hektar tomt och åker, 8.3090 hektar äng och 3.7755 hektar impediment. I denna areal hava icke inräknats vissa jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 19 maj 1905 egendomen fransålda områden om respektive 1.63 hektar och 0.11 hektar.

Uppskattningsmännen hava föreslagit upplåtelse av följande tomtområden, vilka närmare angivas å vid handlingarna fogade, av t. f. distriktslantmätaren Fredrik Ljungberg den 10 oktober 1924 upprättade avsöndringskartor och arealbevis, nämligen

Litt.	Areal hektar	Saluvärde kronor	Arrendevärde kronor
a	0.1425	712: 50	35
b	0.0125	70: —	3
c	0.1465	732: 50	36
d	0.1115	557: 50	25
e	0.0910	455: —	20
f	0.0131	65: 50	3

Tomten litt. d är bebyggd med egendomens arrendator, Christen Christensson, tillhörigt boningshus och har föreslagits att försälas till honom. Tomterna litt. b, e och f böra enligt uppskattningsmännens förslag hembjudas, litt. b stenhuggaren Per Viktor Widell, som äger en närmast öster om tomten belägen bostadslägenhet, litt. e smeden Olof Hallén, som äger och bebor den intill tomten belägna från kronoegendomen tidigare försålda lägenheten »Lilla Svedala avsöndring nr 1», och litt. f gjuteriarbetaren Tage Johansson, vilken äger den öster om tomten liggande fastigheten, ett trängt beläget gatehus. Köpeskillingarna för tomterna litt. b, d, e och f borde erläggas kontant vid tillträdet. Tomterna litt. a och c borde utbjudas i vanlig ordning.

Länsstyrelsen har framhållit, att enligt uppskattningsprotokollet egendomens byggnader kunde betecknas som medelgoda men ej kunde anses fullt tillräckliga för skötseln, enär stathus saknades. Denna brist betydde enligt länsstyrelsens förmenande för närvarande ej så mycket, då arrendatorn förfogade över ett honom enskilt tillhörigt hus, vilket användes såsom bostad åt gift arbetspersonal. Beträffande uppskattningsmännens förslag om försäljning av det kring detta boningshus liggande jordområde, tomten litt. d, har länsstyrelsen framhållit att, om förslaget vunne beaktande, arrenda-

tom kunde avyttra tomt och hus, vid vilket förhållande nybyggnad av statshus förmodligen bleve ofrånkomlig; med hänsyn härtill borde tomten tillsvidare bibehållas i statens ägo. Mot övriga av uppskattningsmännen föreslagna försäljningar har länsstyrelsen icke haft något att erinra.

Domänstyrelsen har i ärendet anfört bland annat följande.

Då, såvitt handlingarna utvisade, något från egendomens arrendators sida framhållet särskilt behov att nu förvärva det med litt. d betecknade området icke syntes föreligga, ansåge styrelsen i likhet med länsstyrelsen att med försäljningen av nämnda lägenhet borde tillsvidare anstå. Försäljningsförslaget i övrigt föranledde icke erinran från styrelsens sida, och torde de särskilda områdena böra upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 271). Domänstyrelsen biträdde länsstyrelsens förslag, att kostnaderna för vissa i detta fall uppgjorda, på grund av tomternas ringa omfång såsom nödiga ansedda kartor i skalan 1:400 jämte arealbevis skulle gäldas av blivande köpare av tomterna. I anledning av länsstyrelsens förslag att förbehåll icke borde göras om ålägganden för spekulanterna å de allenast till utökning av angränsande fastigheter avsedda områdena litt. b, e och f att bygga boningshus å lägenheterna finge domänstyrelsen erinra, att någon föreskrift i sådant hänseende ej syntes vara erforderlig, då enligt 15:de punkten i nyssberörda kungörelse länsstyrelse kunde, på framställning av köpare, som ägde för lägenhets skötsel lämplig, å annan fastighet belägen byggnad, medgiva befrielse från den i författningen föreskrivna byggnadsskyldighetens fullgörande.

Av skäl, som länsstyrelsen och domänstyrelsen anfört torde tillsvidare få anstå med försäljningen av området litt. d. Med tillstyrkande av att övriga här avsedda områden nu försäljas hemställer jag, att Kungl. Maj:tmätte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att ifrågavarande med litt. a, b, c, e och f utmärkta lägenheter må var för sig med ovan angivet område från kronoegendomen 1 mantal Lilla Svedala nr 1, 5, 18 och 19 i Västra Kärrestorps socken av Malmöhus län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från kronoegendomar med skyldighet för samtliga köpare att gälda kronans kostnader för de över områdena uppgjorda avsöndringskartor med arealbevis och för köpare av områdena litt. b, e och f att erlægga köpeskillingen kontant vid tillträdet samt med hembuds-rätt för stenhuggaren Per Viktor Widell till området litt. b, för smeden Olof Hallén till området litt. e och för gjuteriarbetaren Tage Johansson till området litt. f.

11:o.

[11.]
Vastad nr 1
i Hallands
län.

Kronoegendomen 1 mantal Vastad nr 1 i Eftra socken av Hallands län är till den 14 mars 1925 utarrenderad mot ett årligt arrende av 2,450 kronor.

Under år 1923 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver med därtill hörande handlingar, därbland en av förste lantmätaren Carl Wilhelm Berger år 1902 över egendomen upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 3 kilometer från Slöinge järnvägsstation å västkustbanan, har en sammanlagd areal av 204.491 hektar — därav 1.522 hektar utgöres av allmänna vägar — och är fördelad i följande fyra skiften:

A) **Hemskiftet** omfattande 99.238 hektar åker och tomt, 34.604 hektar skogs- och betesmark samt 3.198 hektar impediment.

Å hemskiftet ligga följande lägenheter, varå byggnaderna ägas av respektive brukare:

a) *Ägofigurerna nr 43—55* med en areal av 2.573 hektar, därav 2.366 hektar åker och tomt, brukas av Karl Albert Johansson, som vid uppskattningsförrättningen förklarat sig önska mot avgäld bruka lägenheten.

Uppskattningsmännen hava föreslagit lägenhetens fortfarande upplåtande till Johanssons mot årlig avgäld.

b) *Ägofigurerna nr 57—66* med en areal av 1.631 hektar, därav 0.866 hektar åker och tomt, brukas av Sven August Emanuelsson, som vid uppskattningsförrättningen förklarat, att han önskade inköpa lägenheten med tillägg av ägofiguren nr 40, men att han, om en dylik försäljning icke kunde medgivas, vore nöjd med att för sin återstående livstid mot årlig avgäld få besitta lägenheten i dess nuvarande omfattning.

Uppskattningsmännen hava avstyrkt lägenhetens försäljning, enär lägenheten vore belägen mitt inne uti egendomens åkerskiften, för vilkas brukning en försäljning av lägenheten skulle bliva hinderlig. Den nuvarande brukaren, som vore 71 år gammal, borde få kvarsitta å lägenheten under sin livstid mot årlig avgäld.

c) *Del av ägofiguren nr 159* med en areal av 1.200 hektar brukas av Johan E. Gren, som vid uppskattningsförrättningen förklarat sig vilja fortfarande bruka lägenheten — med tillägg av viss annan mark — mot årlig avgäld, vilket av uppskattningsmännen tillstyrkts.

d) *Eftra kommuns skolhustomt*, omfattande ägofigurerna nr av 71, av 72 och 73, varå kommunen äger ett skolhus.

Skolrådets vice ordförande har vid uppskattningsförrättningen förklarat, att kommunen önskade inköpa ifrågavarande område, något utvidgat, tillhoppa utgörande 0.335 hektar, och hava uppskattningsmännen tillstyrkt försäljningen mot en köpeskilling av 850 kronor.

Dessutom hava följande personer och förening anmält sig sasom köpare till områden å hemskiftet.

1) Nils Julius Svensson har anhållit få förvärva tomt å ägofiguren nr 152. Uppskattningsmännen hava tillstyrkt försäljning av ett å kartan med röda gränslinjer angivet område, som är obebyggt och varå endast växa några buskar. Området omfattar delar av ägofigurerna nr 152—154 med en areal av 0.080 hektar och har saluvärderats till 200 kronor.

2) Carl B. Nilsson har gjort framställning om förvärfv av ägofigurerna nr 87—94 eller del av detta område.

Uppskattningsmännen hava avstyrkt framställningen, enär en försäljning av området, som vore hemskiftets bästa jord och beläget ej långt ifrån gårds-tomten, skulle på ett betänkligt sätt rubba bestående skiftesindelning för cirkulationsbruket, borttaga viss mærgeltillgång samt störande inverka på dikningsförhållandena, varjämte uppskattningsmännen framhållit, att Nilsson redan vore ägare av en annan lägenhet med byggnader på egen grund.

3) Sven Ossian Severinsson har anmält sig som köpare av ägofigurerna nr 81, 84 och 86.

Uppskattningsmännen hava avstyrkt försäljning av enahanda skäl som anförts under 2) här ovan. Jämväl Severinsson innehar annan lägenhet å egendom i närheten.

4) Leonard Nilsson har anhållit att för stenhuggeriändamål få inköpa ett område om 1 hektar av ägofigurerna nr 144 och 164.

Uppskattningsmännen hava, då ett å ägofigur nr 164 liggande stenbrott vore behöfligt för egendomens eget bruk, avstyrkt jämväl denna framställning.

5) Eftra byggnadsförening u. p. a. har förklarat sig önska förvärva ägofiguren nr 153 för uppförande därstädes av en byggnad för föreningens sammankomster, föreläsningar m. m.

Uppskattningsmännen hava, då en byggnadstomt här utan olägenhet kunde avstyckas, förordat försäljning av ett tomtområde om 0.099 hektar, omfattande delar av ägofigurerna nr 153 och 154, vilket område saluvärderats till 250 kronor.

B) **Yabroskiftet** omfattande 10.570 hektar åker och tomt, 0.337 hektar skogs- och betesmark samt 0.387 hektar impediment.

Å detta skifte finnes å ägofiguren nr 244 en förfallen backstuga tillhörig Nils Alfred Emanuelsson, som vid uppskattningsförrättningen förklarat sig vilja köpa den tomt, varå hans stuga vore belägen, eller ock annan närbelägen tomt.

Uppskattningsmännen hava, då stugan vore hinderlig för brukandet av den omkringliggande jorden, föreslagit, att av ägofiguren nr 243, som är belägen på andra sidan landsvägen och dit stugan lämpligen borde flyttas, måtte till Emanuelsson försäljas norra delen (begränsad å kartan genom en röd linje) med en areal av 0.330 hektar för ett pris av 260 kronor; och har Emanuelsson förklarat sig nöjd härmed.

Dessutom hava följande personer anhållit att få förvärva mark från Yabroskiftet.

1) Ludvig Adolfsson har anhållit få köpa någon del av skiftet, enär han vore ägare till ett intill södra gränsen av ägofiguren nr 243, på ofri grund å angränsande egendomen Svenstorps utmark beläget hus.

Uppskattningsmännen, som ansett den väster om vägen liggande goda lerjorden böra bibehållas vid egendomen, hava tillstyrkt, att södra delen — 0.315 hektar — av ifrågavarande ägofigur nr 243 försäljes till Adolfsson för ett pris av 315 kronor.

2) Hugo Johansson har anhållit få köpa eller arrendera 5 hektar utav skiftet, dock utan närmare angivande av läge.

Uppskattningsmännen hava avstyrkt försäljning av skäl, som nedan närmare angivas.

C) **Torvmosseskiftet** omfattande 2.806 hektar, därav 0.261 hektar impediment.

Vid uppskattningsförrättningen har Leonard Vernlund, som äger ett invid gränsen till torvmosseskiftet, å annan egendoms mark uppfört hus, anhållit att få inköpa detta skifte.

Uppskattningsmännen hava avstyrkt framställningen, enär egendomens arrendator vore i behov av den torvtillgång, som kunde från torvmosseskiftet erhållas.

D) **Skogsskiftet** omfattande 51.829 hektar.

Av uppskattningsmännen har sålunda föreslagits försäljning av följande fem områden, nämligen

- från hemskiftet: 1) delar av ägofigurerna nr 71—73 till Eftra kommun för 850 kronor,
 2) delar av ägofigurerna nr 152—154 till Nils Julius Svensson för 200 kronor,
 3) delar av ägofigurerna nr 153 och 154 till Eftra byggnadsförening u. p. a. för 250 kronor,
 från Yabroskiftet: 4) del av ägofiguren nr 243 till Nils Alfred Emanuelsson för 260 kronor,
 5) del av ägofiguren nr 243 till Ludvig Adolfsson för 315 kronor.

Uppskattningsmännen hava framhållit, att något allmänt eller enskilt skät till styckning av egendomen icke föreläge. Den brukade jordens areal vore ej för stor för ett ordinärt lantbruk, och egendomen vore försedd med till stor del alldeles nya byggnader, som i storlek och inredning anpassats till egendomens nuvarande oförminskade storlek. Ägoområdets form samt beskaffenhet i övrigt vore ock sådan, att ej utan olägenhet för gårdens brukning särskilda delar därifrån kunde avstyckas. Det jordområde, varifrån med minsta olägenhet för gårdsbruket avstyckning skulle kunna ske, vore den nordligaste och längst från gårdstomten belägna (ägofigurerna nr 1—10), men till denna jord funnes inga spekulanter. Det särskilt för sig liggande Yabroskiftet kunde ju tänkas lämpligt till försäljning, men därvid vore att märka, att detta skifte omfattade egendomens bästa åkerjord, som genom den goda vägförbindelsen vore bekvämare att sköta från huvudgården än vissa delar av hemskiftet. Därtill komme, att jorden å Yabroskiftet vore mycket styv lerjord, som ej passade till småbruk.

Överjägmästaren i södra distriktet har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Länsstyrelsen har tillstyrkt försäljning av de utav uppskattningsmännen därtill föreslagna fem områdena. I fråga om de av Karl Albert Johansson och Sven August Emanuelsson å hemskiftet brukade lägenheterna har länsstyrelsen förklarat sig icke vilja förorda avvikelse från uppskattningsmännens förslag, och har länsstyrelsen ej heller ansett sig böra avstycka uppskattningsmännens förslag rörande Johan E. Grens lägenhet å hemskiftet, ehuru väl länsstyrelsen, därest ej Gren förklarat sig helst vilja behålla densamma såsom torp mot avgäld, skulle ansett lämpligt att sälja detta område, som låge vid egendomens gräns och varå Gren ägde husen. Jämväl Leonard Nilssons och Leonard Vernlunds ansökningar har länsstyrelsen på

grund av vad uppskattningsmännen anfört funnit böra avslås. Länsstyrelsen har emellertid, under framhållande att även Carl B. Nilssons, Sven Ossian Severinssons och Hugo Johanssons ansökningar av uppskattningsmännen avstyrkts, förklarat sig icke vara övertygad om, att frågan om lägenhetsuppåtelse från kronoregndomen borde lösas blott i den mycket inskränkta omfattning, som uppskattningsmännens förslag innebure. Beaktansvärda skäl talade visserligen för att iakttaga viss varsamhet vid fränsäljande av mark i hemskitets sydvästra del. Däremot syntes den omständigheten att Yabroskiftet bestode av styv lerjord icke böra hindra dess försäljning, enär det vore rätt avlägset från huvudgården samt beläget vid allmän väg. Länsstyrelsen ville därför ifrågasätta, huruvida icke förslag borde uppgöras till försäljning av detta skifte, helt eller styckat. I övrigt biträdde länsstyrelsen vad uppskattningsmännen föreslagit.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 19 september 1924 förklarat, att styrelsen funne sig böra till alla delar biträda uppskattningsmännens väl motiverade dispositionsförslag.

Domänstyrelsen har tillika meddelat, att styrelsen gått i författning om egendomens utarrendering till den 14 mars 1926.

Sedan Kungl. Maj:t återremitterat ärendet till domänstyrelsen i och för föranstaltande av utredning rörande uppdelning i, till synes lämpligen två, egnahemslägenheter av Yabroskiftet, med undantag av ägofiguren nr 243, har domänstyrelsen med utlåtande den 13 februari 1925 överlämnat av vederbörande uppskattningsmän upprättat förslag till skiftets delning även som länsstyrelsens utlåtande däröver.

Uppskattningsmännen hava därvid framhållit, att enligt deras mening ingenting förekommit, som kunde giva anledning till ändring av deras i 1923 års värderingsinstrument uttalade uppfattning, att skiftet borde bibehållas till huvudgården och utarrenderas gemensamt med den. Därest skiftet skulle försäljas, borde det lämpligast säljas ostyckat. Ville man åter stycka området i lotter, syntes skiftet ej böra delas i flera än två lotter, om de sålunda bildade egnahemmen skulle få karaktären av jordbrukslägenheter, nämligen:

	areal hektar	saluvärde kronor
litt. A (östra lotten)	5.016	4,500
» B (västra »)	5.290	5,000.

Någon utsikt till försäljning av ett större antal bostadslägenheter förefunnes icke.

Länsstyrelsen har biträtt uppskattningsmännens förslag i vad det avsåge skiftets uppdelning samt försäljningssummorna för lägenheterna.

Av den i ärendet verkställda utredningen synes framgå, att avgörande skäl tala emot försäljning av det s. k. Yabroskiftet. Å ena sidan lägger jordens svårbrukade beskaffenhet vissa hinder i vägen för detta skiftes uppdelning i småbruk; å andra sidan har så sent som 1924 å egendomen skett

Departements-
chefen.

vissa nybyggnader, avpassade för egendomens åkerareal. Då därjämte ifrågasvarande skifte utgöres av egendomens bästa åkerjord, skulle en försäljning därav komma att menligt inverka på en fördelaktig disposition av själva egendomen. Jag anser mig därför böra biträda det av uppskattningsmännen föreslagna och av domänstyrelsen förordade försäljningsförslaget. Hembuds rätt synes mig därvid böra tillerkännas Nils Julius Svensson, Nils Alfred Emanuelsson och Ludvig Adolfsson å respektive till försäljning föreslagna områden.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoegendomen 1 mantal Vastad nr 1 i Eftra socken av Hallands län må fränkiljas och försäljas dels följande områden, nämligen

1) ett å egendomens hemskifte liggande område om 0.080 hektar, omfattande delar av ägofigurerna nr 152—154, med hembuds rätt för Nils Julius Svensson,

2) ett å det s. k. Yabroskiftet liggande område om 0.330 hektar, omfattande norra delen av ägofiguren nr 243, med hembuds rätt för Nils Alfred Emanuelsson, samt

3) ett å sistnämnda skifte liggande område om 0.315 hektar, omfattande södra delen av ägofiguren nr 243, med hembuds rätt för Ludvig Adolfsson;

skolande omförmälda tre områden försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

dels ock följande områden, nämligen

1) ett å egendomens hemskifte liggande område om 0.335 hektar, omfattande delar av ägofigurerna nr 71—73, till Eftra kommun för en köpeskilling av 850 kronor, samt

2) ett å samma skifte liggande område om 0.099 hektar omfattande delar av ägofigurerna nr 153 och 154, till Eftra byggnadsförening u. p. a. för en köpeskilling av 250 kronor;

skolande omförmälda två lägenheter försäljas under villkor

att köpeskillingarna vid tillträdet kontant inbetalas till länsstyrelsen i länet,

att områdena säljas i det skick, som de vid tillträdet befinnas, varvid köparna skola inträda i de rättigheter och skyldigheter, som kronan ägt till den vid samma tid avträdande brukaren,

att köparna ansvara för å områdena belöpande onera och utskylder,

att köparna ensamma vidkännas alla med områdenas avskiljande och lagfart å fängen ävensom andra med köpet förenade kostnader, samt

att köparna i gränsen mellan områdena å ena sidan samt kronoegendomens övriga mark å andra sidan uppsätta och för framtiden underhålla lämpligt stängsel.

12:o.

Landsfiskalsbostället 1 mantal Hoga nr 1 i Stenkyrka socken av Göteborgs och Bohus län har från och med den 14 mars 1924 indragits till statsverket. Domänstyrelsen har ombestyrts egendomens skötsel till den 14 mars 1926, därvid i årlig arrendeavgäld erhållits 1,300 kronor. Under år 1924 har å egendomen verkställts arrende- och saluvärdering. Av instrumentet däröver ävensom övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland en av t. f. distriktslantmätaren Algot Rasmusson över egendomen år 1924 upprättad och sedermera under samma år kompletterad karta jämte tillhörande beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen är belägen mitt på ön Tjörn, 0.7 mil från fiskläget Skärhamn samt 1 mil från handelsplatserna och ångbåtsstationerna Höviksnäs, Låka, Djupvik, Kyrksund och Stockevik.

Egendomen, förlagd i ett sammanhängande skifte, omfattar en areal av 64.060 hektar, därav 21.573 hektar tomt och åker, 2.133 hektar äng, 39.110 hektar avrösningsjord och 1.244 hektar vägar och impediment. Åkerjorden är till största delen ovanligt bördig. Ängsmarken är synnerligen god. Å utmarken finnes ett icke obetydligt skogsbestånd, huvudsakligen tall, i en ålder av 30—35 år.

Å egendomen finnas följande lägenheter:

1) bostadslägenhet, å kartan betecknad med litt. a, innehavare landsfiskalen Erik Nordström, som äger å lägenheten befintligt boningshus;

2) Hogadals skola, å kartan betecknad med litt. b, innehavare Stenkyrka församling, som äger ett å området uppfört skolhus med uthusbyggnader;

3) Dammen, å kartan betecknad med litt. c, innehavare Evald Augustsson, som äger å lägenheten befintligt boningshus med ekonomibyggnader;

4) Hogadal, å kartan betecknad med litt. d, innehavare Karl Edvin Karlsson, som äger å lägenheten varande boningshus och ladugårdsbyggnad jämte källare;

5) Grinden, å kartan betecknad med litt. e, innehavare ingenjören Nils Nordström, som är ägare till å lägenheten varande boningshus med ekonomibyggnad; samt

6) Kalkkällan, å kartan betecknad med litt. f, brukad av huvudgårdens arrendator Herman Oskar Karlsson. Å lägenheten varande byggnader ägas av förre indelningshavaren, f. d. landsfiskalen Johan Nordström.

Å egendomen finnas därjämte å ägofigur nr 28 en mindre backstuga, tillhörig Laura Jonasdatter, och vid östra sidan av den genom egendomen förande landsvägen Nordreback—Stockevik, norr om Hogadals skola, en mindre smedja, tillhörig smeden Arthur Johansson.

Innehavarna av de under 1—5 angivna lägenheterna hava anhållit få inköpa sina områden, innehavarna av lägenheterna litt. a, d och e med utvidgning av lägenheternas områden.

[12.]
Hoga nr 1
i Göteborgs
och Bohus
län.

Uppskattningsmännen — som funnit skäl icke föreligga till försäljning av egendomen i dess helhet eller till större omfattning, hava med avstyrkande av landfiskalen Erik Nordströms framställning om inköp av lägenheten litt. a, enär denna lägenhet enligt uppskattningsmännens åsikt borde försäljas endast i samband med avyttrandet av egendomen i övrigt — hava föreslagit försäljning av lägenheterna litt. b, c, d och e, lägenheterna litt. d och e med a kartan angivna utvidgade områden.

Uppskattningsmännen hava förordat försäljning av lägenheterna litt. c och d enligt gällande grunder för egnahemsupplåtelse. Lägenheterna litt. b och e hava uppskattningsmännen föreslagit skola mot erläggande av köpeskillingarna kontant hembjudas respektive innehavare.

Lägenheten litt. f har av uppskattningsmännen ansetts böra i kronans ägo bibehållas för att, sedan därå varande, f. d. landfiskalen Johan Nordström tillhöriga byggnader blivit av statsverket inlösta, brukas såsom dagsverkstorp till egendomen.

Försäljningslotternas storlek och saluvärden framgå av nedan angivna tabell:

Litt. å kartan	Namn	Innehavare	Areal i hektar			Saluvärde, i runt tal, kronor
			Tomt och åker	Avrösningsjord	Summa	
b	Hogadals skolhus	Stenkyrka församling	0.101	—	0.101	400
c	Dammen	Evald Augustsson	0.118	0.476	0.594	100
d	Hogadal	Karl Edvin Karlsson	0.672	0.816	1.488	865
e	Grinden	Nils Nordström	0.226	0.064	0.310	250

Länsstyrelsen och *överjägmästaren* i södra distriktet samt *domänstyrelsen* hava icke haft något att erinra mot försäljningsförslaget.

Departements-
chefen.

Även jag biträder förslaget och hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att omförmälda med litt. b, c, d och e betecknade lotter av kronoegendomen 1 mantal Hoga nr 1 i Stenkyrka socken av Göteborgs och Bohus län må var för sig med ovan angivet område försäljas,

lotterna litt. b och e till respektive Stenkyrka kommun och ingenjören Nils Nordström under villkor för vardera försäljningen att köpeskillingarna vid tillträdet kontant erläggas till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och att köparna ensamma vidkännas de med lotternas avskiljande och lagfart å fången förenade kostnader, samt

lotterna litt. c och d i enlighet med gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll för köpare av lotten litt. c om rätt till väg över lotten litt. d.

13:o.

(Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet.)

Åborättshemmanet Västra Ed ($\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed nr 2 i Dals-Eds socken av Älvsborgs län) blev år 1690 upplåtet till »Uddevallaborna», som erhållit visst monopol på timmerhandeln med Norge. Syftet med upplåtelsen var att bereda boställe åt en tillsyningsman, som skulle för timmerhandlarnas i Uddevalla räkning övervaka, att ingen obehörig timmerutförsel till Norge ägde rum. Efter det sedermera för en del år sedan fråga väckts om återförvärv av hemmanet till kronan och rättgång i sådant syfte anhängiggjorts, ålades genom Kungl. Maj:ts dom den 5 april 1910 den enskilde innehavare av hemmanet, till vilken detsamma då övergätt, att till kronan avträda hemmanet.

[13.]
Kronoparken
Västra Ed i
Älvsborgs län.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 3 mars 1911 till domänstyrelsen förordnades på styrelsens hemställan, att hemmanet skulle, sedan det avträtts till kronan, ställas under skogsstatens omedelbara vård för att förvaltas såsom kronopark. Det förvaltas nu under benämning kronoparken Västra Ed.

På grund av platsens natursköna belägenhet å ett näs mellan sjöarna Stora och Lilla Lee har platsen blivit en alltmera uppskattad turistort; och har, då kronan ånyo kom i besittning av hemmanet, invid Eds å hemmanet belägna järnvägsstation bildats ett mindre samhälle.

Bebyggelsen har skett på så sätt, att den tidigare innehavaren mot viss årlig hyra och på viss tid upplåtit tomter, dock med förbehåll, att, därest hans dispositionsrätt till hemmanet skulle före arrendetidens utgång upphöra, kontrakten skulle förfalla utan rätt till ersättning för den förlust, som kunde drabba kontraktstagarna. När hemmanet avträdades till kronan voro å detsamma 25 tomter på arrende upplåtna, därav 19 bebyggda med boningshus, i vissa fall ock uthus, 2 bebyggda med allenast uthus och 4 obebyggda.

Genom oförmälda dom upphörde dessa arrendekontrakt att gälla den 14 mars 1911, och de personer, som å de upplåtna tomterna uppfört hus, blevo således utsatta för risken att därefter stå utan varje rätt till de av dem förut disponerade tomtplatserna. Genom provisoriska markupplåtelse hava dock tomtinnehavarna beretts tillfälle att alltjämt kvarsitta på sina tomter.

Sedan Kungl. Maj:t — efter därom gjorda framställningar från åtskilliga tomtinnehavare — den 28 februari 1914 förordnat om stadsplans upprättande, har Kungl. Maj:t sedermera den 12 september 1921 jämlikt 1 kap. 42 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad fastställt stadsplan för vissa områden inom samhället, sådana dessa angivits å en av byggnadsrådet F. Lilljekvist år 1917 upprättad karta med viss av byggnadsstyrelsen å kartan införd förändring, allt i vad planen avsåge byggnads-

kvarter samt gator, torg och andra allmänna platser ävensom till platsen hörande vägprofiler. På samma gång fastställde Kungl. Maj:t vissa byggnadsbestämmelser samt föreskrev viss byggnadsordning, varjämte en byggnadsinspektör skulle förordnas för samhället.

En del av stadsplaneområdet utgöres av mark, tillhörande kyrkoherdebostället $\frac{3}{4}$ mantal Ed nr 1 i Dals-Eds socken. Gränsen mellan i stadsplaneområdet ingående delar av $\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed och nämnda kyrkoherdeboställe, går i den väg, som är belägen mellan kvarteren 37, 38, 39 b, 40 a och 40 b, å ena sidan, och kvarteren 41, 42 och 43, å andra sidan, samt i vägens förlängning ned till sjön Lilla Lee.

Framställningar från tomtinnehavare m. m.

I upprepade framställningar har från tomtinnehavarna i Ed betonats önskvärdheten av, att åtgärder vidtoges för att tomterna inom stadsplaneområdet måtte kunna upplåtas till försäljning. Det har därvid framhållits, hurusom det nuvarande osäkra tillståndet hade inverkat till en fortsatt olaglig och självtagen rätt från nuvarande tomtarrendatorers sida att tillbygga förutvarande och uppföra nya mindervärdiga och missprydande byggnader, varjämte en nödtvungen byggnadsverksamhet uppstått utanför stadsplaneområdet. Ifrågavarande ansökningar hava också avsett utverkande av byggnadslån och åtgärder för områdets förseende med vägar, vatten och avlopp m. m.

De sålunda gjorda framställningarna, vilka remitterats till skilda myndigheter, hava hos dessa föranlett olika förslag och överväganden, på vad sätt det med framställningarna avsedda huvudsyftet — en rationell utveckling av Eds samhälle — skulle kunna befrämjas.

Bland dessa framställningar märkes en av trafikchefen E. A. Lundborg i Ed till Kungl. Maj:t ingiven skrift av den 26 oktober 1923, vilken närmast föranlett det slutliga ståndpunktstagande till ärendet från olika myndigheters sida.

Innan jag övergår att närmare redogöra för myndigheternas ställning till frågan, vill jag nämna, hurusom *ortsbefolkningen* å ett sammanträde — hållet inför vederbörande landsfiskal den 13 december 1923 och anordnat för inhämtande av yttrande i anledning av remiss å ovannämnda av Lundborg gjorda framställning — hemställt, att tomter inom Eds stadsplaneområde måtte genom köp snarast kunna med full äganderätt förvärfvas och att priset å desamma måtte ställas så billigt som möjligt, att likviderandet av tomterna måtte ske på för köpare bekvämast möjliga villkor, helst lika dem, som nu förekomme vid upplåtandet av egnahemslägenheter å kronoegendomar, och att nuvarande tomtarrendatorer och husägare erhöle förmånsrätt vid köp av hittills arrenderade tomter. Av förhandlingarna vid mötet framgick, att de tidigare väckta spörsmålen om att området måtte förses med väganläggningar och huvudledning för vatten och avlopp antingen på statens bekostnad eller genom utlämnandet av billiga lån till dessa företag numera ansåges vara mindre aktuella; det be-

farades, att, därest frågorna härom sammankopplades med tomtförsäljningen, de möjligen kunde utgöra hinder för det snara förverkligandet av försäljningsfrågan. I följd härav hemställdes vid mötet, att dessa önskemål måtte lämnas å sido, på det att lösningen av huvudfrågan — försäljningen av tomtmark — icke måtte genom att kombineras med dessa detaljfrågor ännu mera försvaras; samhället borde, ansågs det, tillsvidare nöja sig med de vatten- och avloppsledningar samt vägar, som för närvarande finnes.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har i utlåtande den 9 januari 1924 på det livligaste tillstyrkt, att det av Dals-Eds bebyggare länge närda önskemålet att få med äganderätt förvärva tomter snarast måtte förverkligas. Det borde vara statsmakterna angeläget, att den döda hand, som allt sedan statens återförvärv 1910 av kronohemmanet Västra Ed legat över samhället, så snart som möjligt bleve avlyftad, och platsens goda utvecklingsmöjligheter komme till sin fulla rätt.

Dals-Ed vore svenskt handels- och näringslivs yttersta västliga utpost i landskapet Dalsland och som sådan synnerligen välbelägen i förhållande till dessa traktens huvudnäringar — skogshantering och jordbruk. Dals-Ed hade även genom sin naturskönhet blivit en betydande turistort med möjligheter till ytterligare förkovran. En nödvändig förutsättning för att platsen måtte bli vad den kunde och ville bli, vore, att befolkningen bereddes tillgång till tryggt innehav av mark för bostäder och drivande av näring. Staten vore den enda markägaren inom stadsplanområdet, och med statens intresse av samhällets uppblomstring överensstämde bäst, att staten uppläte tomter med äganderätt. Skulle tomträttsinstitut komma till tillämpning, borde förvärvaren få fritt välja mellan köp och tomträtt. Tomträttsupplåtelse vore dock föga ägnad att stimulera byggnadsverksamheten, vilket belystes av lämnade uppgifter om förhållanden vid Trollhättan. De tomtupplåtelse, som nu kunde förekomma i Dals-Ed, vore högst 20-åriga arrenden. Att dessa icke komme att bli begärliga, även om väl avvägda arrendeavgifter fastställdes — något som ännu ej skett —, vore lätt att förutse. Resultatet bleve detsamma som hittills eller att alla de, som av sin näringsverksamhet ej tvingades till samhällets centrum, flyttade ut på enskild mark utanför samhället, och den av staten bekostade stadsplanen komme att för all framtid stanna på papperet.

Beträffande övriga i Lundborgs skrivelse uttalade önskemål, funne länsstyrelsen dem synnerligen behjärtansvärda, men ansåge i likhet med ortsinnevånarna, att utredningar och överväganden om deras tillmötesgående på intet sätt finge tillåtas verka hindrande på huvudfrågans — tomtförsäljningsfrågans — omedelbara lösning. Länsstyrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville utverka riksdagens medgivande till försäljning av tomter från kronohemmanet Västra Ed ävensom att så snart ske kunde, möjlighet bereddes till tomtförsäljningar från i stadsplanen ingående del av Eds kyrkoherdeboställe.

Domänstyrelsen har den 11 februari 1925 inkommit med infortrat yttrande, innefattande utlåtande, förutom över Lundborgs framställning,

*Myndigheternas
utlåtanden.*

jämväl över ett flertal andra vid olika tillfällen från tomtinnehavare i Ed inkomna skrifter m. m. Domänstyrelsen meddelar därvid, hurusom byggnadsstyrelsen, på anmodan av domänstyrelsen, i skrivelse den 21 november 1923 till domänstyrelsen inkommit med utredning rörande tomtarealer och tomtpris inom Eds stadsplaneområde m. m. Vidare lämnas redogörelse för en av byggnadsrådet F. Lilljekvist till domänstyrelsen överlämnad, av denne den 5 maj 1924 upprättad p. m. jämte plan till försäljning av tomtmark å Västra Ed, uppgjord med hänsyn till att försäljning om möjligt skulle kunna ske utan några utlägg för statsverket.

I sitt utlåtande, vid vilket fogats yttranden av vederbörande skogsstatstjänstemän, lämnar domänstyrelsen en utförlig redogörelse för de provisoriska upplåtelse — tillhoppa cirka ett trettiotal — å kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed, vilka för närvarande förefunnes. Vidare lämnas uppgift å vissa framställningar, som från enskilda inkommit om köp eller arrende av tomter.

Domänstyrelsen framhåller vidare, hurusom styrelsens framställning endast avsåge förenämnda $\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed och icke den del av stadsplanen, som vore utlagd å mark, tillhörande kyrkoherdebostället $\frac{3}{4}$ mantal Ed nr 1. I fråga om blivande försäljningspris, vägar m. m. har styrelsen anfört bland annat följande.

I likhet med vederbörande jägmästare hölle domänstyrelsen före, *att* tomterna borde säljas till ett deras verkliga handelsvärde motsvarande pris; *att* tomter med affärsläge, d. v. s. de inom det nuvarande samhället befintliga, lätt kunde säljas till av byggnadsstyrelsen åsatta eller högre pris utan att kronan bekostade anläggning eller utvidgning av vägar, men att tomtprisen i områdets borte del även med sådan förutsättning åtminstone för närvarande möjligen vore för höga; *att* erforderlig mark till gator, torg och parker m. m. borde lämnas kostnadsfritt; *att* kronan borde efter egen värdering betala skälig ersättning för hus, som för stadsplanens genomförande måste rivras, i den mån sådana hus eller tillbyggnader till förutvarande hus icke tillkommit i strid med gällande bestämmelser.

När tomtförsäljningen en gång kunde ske i stadsplaneområdets västligaste och mest avlägsna delar torde bliva nödvändigt, att kronan där bekostade en första anläggning av de huvudvägar, som ej redan funnes. De inom samhällets centrala del förefintliga vägarna vore i det närmaste tillräckliga för det nu föreliggande behovet. Vad som fattades därvidlag syntes utan olägenhet kunna utföras av blivande tomtköpare och längre fram av samhället självt. En och annan väg, t. ex. strandvägen längs Lilla Lee, 21 a—31—35—53, syntes hava utlagts enbart eller huvudsakligen ur trevnads- och skönhetssynpunkt. Sådana vägar torde under alla omständigheter icke böra bekostas av kronan.

Domänstyrelsen finge för sin del avstyrka, att vägar på kronans bekostnad nu anlades eller utvidgades inom stadsplaneområdets bebyggda del.

Däremot syntes anläggning av vissa vägar inom områdets västra del samt utdikning av mossen i kvarteren 31, 30 och 27 böra successivt, utan forcering, på kronans bekostnad utföras under det närmaste decen-

niet. Kostnaderna härför behöfve ingalunda stiga till sadana belopp, som byggnadsstyrelsen beräknat.

Vatten- och avloppsledningar torde icke behöva eller böra anläggas på markägarens bekostnad, utan detta borde få vara en tomtinnehavarnas och framdeles samhällets angelägenhet.

Det torde, såsom ock i ärendet framhållits, ingalunda vara nödvändigt, att kronan vid tomtförsäljning låte en del av köpeskillingen innestå eller utlämnade byggnadslån. En utanför kronoparkens gräns, väster om sjön Lilla Lee under de senare åren uppkommen, i det stora hela välordnad och tilltalande bebyggelse ådagalade detta.

Formen för upplåtelsen syntes böra vara som regel försäljning med full äganderätt men även, om någon spekulant det önskade, upplåtelse av tomträtt enligt bestämmelserna i 4 kap. av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Upplåtelse av tomterna syntes böra ske genom domänstyrelsen, med biträde av vederbörande jägmästare och byggnadsinspektör, vilken senare för sitt arbete därmed borde erhålla skälig ersättning enligt de grunder, som framdeles kunde varda bestämda. En effektiv byggnadskontroll syntes vara nödvändig.

Tomtupplåtelsen torde att börja med böra ske i huvudsaklig överensstämmelse med den plan, som av Lilljekvist i hans ovanberörda p. m. den 5 maj 1924 framlagts. Invändningar mot densamma torde möjligen i vissa avseenden kunna göras, varom styrelsen emellertid icke i detta sammanhang torde behöva uttala sig.

Därest kronan icke påtog sig några större utgifter för anläggning av vägar samt vatten- och avloppsledningar, syntes en snabb exploatering av området eller en forcering av tomtupplåtelse icke nödvändig.

Någon köping eller något municipalsamhälle, till vilket hela området eller större del därav kunde på en gång försäljas, funnes ej, utan upplåtelse syntes böra ske successivt, tomt för tomt.

Givetvis borde nuvarande tomtinnehavare äga företrädesrätt till tomtupplåtelse.

De av byggnadsstyrelsen åsatta tomtvärdena med av vederbörande jägmästare, Lilljekvist och domänstyrelsen ifrågasatta jämkningar däri syntes böra läggas till grund för bestämmande av prisen å de tomter, som under de närmaste åren komme att försäljas. Då emellertid tomtförsäljningen sannolikt komme att fortgå under en längre tid, varunder förändringar av värdena med all sannolikhet kunde inträffa, vore det angeläget, att jämkning kunde ske efter sig företeende omständigheter, och syntes det böra läggas i Kungl. Maj:ts hand att bestämma försäljningsprisen och eventuellt behöfliga jämkningar därav.

Den av *byggnadsrådet Lilljekvist* i ovannämnda promemoria av den 5 maj 1924 framlagda planen för tomtförsäljningen avsåg i huvudsak följande:

Det område, som i första hand skulle försäljas, borde omfatta tomtmarken inom kvarteren 2, 3, 4, 5, 6, 7, tomterna 2 och 3 i kvarteret 8, tomterna 1 och 2 i kvarteret 10 b, kvarteren 12, 13, 14, tomterna 1 och 3 i kvarteret 16, tomt 2 i kvarteret 20, kvarteren 37, 38, 39 a, 39 b och 40 b, utgörande det bebyggda området med ett mindre antal mellanliggande obebyggda tomter.

Från försäljning skulle för närvarande vissa tomter inom området av

olika anledningar undantagas, nämligen kvarteret 1 (tomt för kommunalhuset), tomt 1 i kvarteret 8, som tillsvidare borde behållas för staten (nu bostad för landsfiskalen), tomt 3 i kvarteret 9 (»Carl XII:s huset»), kvarteret 10 a, som borde omregleras genom markutbyte med Dalslands järnvägsaktiebolag, samt tomt 2 i kvarteret 16, avsedd för vattentorn.

Saluvärdet å de till upplåtelse föreslagna tomterna borde sättas enligt ett tidigare på föranledande av domänstyrelsen av byggnadsstyrelsen i november 1923 uppgjort förslag med 10 procent tillägg, varvid dock priset å tomterna 1 och 3 i kvarteret 16 något minskats, och tomterna 1, 2 och 3 i kvarteret 7 något ökats. Sammanlagda salupriset å de tomter, som nu föreslagits till försäljning uppginge enligt förslaget till omkring 109,000 kronor eller, med här föreslagen justering till i runt tal 110,000 kronor, och skulle med 10 procent tillägg å tomtprisen utgöra 121,000 kronor. Då sammanlagda tomtarealen utgjorde 51,820 kvadratmeter, utgjorde genomsnittspriset för kvadratmeter omkring 2 kronor 34 öre.

Det för försäljningen inflytande beloppet, beräknat till 121,000 kronor, skulle användas på följande sätt:

Ersättning för cirka 10 har markområde	kronor	20,000
Omkostnader för vägar inom området	»	25,500
Statens utlägg för stomkartor, stadsplan, kostnadsberäkningar och förslag till vatten- och avloppsledningar m. m.	»	14,500
Inlösen av byggnader (högst)	»	51,000
Omkostnader, administrering, tomtmätning m. m. i samband med försäljningen (cirka 8 procent)	»	10,000
		Summa kronor 121,000.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 4 mars 1925 anfört bland annat följande.

Byggnadsstyrelsen ansåge i likhet med domänstyrelsen, att det borde ligga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma tomtförsäljningsprisen och eventuellt behövliga jämkningar däri. Beträffande de priser, som upptagits i Lilljekvists promemoria av den 5 maj 1924 ansåge sig byggnadsstyrelsen dock böra framhålla, att dessa vore beräknade under förutsättning av att 20 procent av de genom kontant försäljning influtna medlen skulle användas för täckande av de för väganläggningar beräknade kostnaderna. Enligt domänstyrelsens förslag skulle staten gottgöra sig även detta belopp men likväl överlåta åt ett blivande samhälle att ombesörja vägarnas utförande beträffande de centrala partierna.

Då domänstyrelsen beträffande den fortsatta försäljningen av tomtmark å stadsplaneområdets västra del, liksom byggnadsstyrelsen, ansåge, att de inflytande köpeskillingarna skulle användas bland annat till där behövliga huvudvägar — i den mån sådana ej funnes — borde enligt byggnadsstyrelsens mening denna princip även tillämpas beträffande försäljningen inom de centralare partierna, där visserligen en del vägar redan funnes men där åtskilliga nya behövde anläggas för tillträde till de försålda tomterna. Det torde numera vara en allmän åsikt, att vid varje försäljning av tomtmark i någon nämnvärd omfattning det borde tillkomma markexploatören att ombesörja vägars och avloppsdikens tillkomst i samband med tomtförsäljningen. Byggnadsstyrelsen ansåge sålunda, att staten som markförsäljare i detta fall ej borde överlämna dessa omsorger på ett blivande samhälle, som torde få tillräckliga svårigheter att genom-

föra erforderliga avloppsledningar och vattenledningar. Styrelsen ville sålunda hemställa, att åtminstone de 10 procent, varmed tomtprisen enligt berörda promemoria ökats utöver de pris, byggnadsstyrelsen föreslagit i den tomtvärdering, som avlämnades den 21 november 1923, borde användas för erforderliga vägars anläggning inom den centrala delen av stadsplaneområdet.

Domänstyrelsen hade föreslagit, att upplåtelsen av tomter borde ske genom domänstyrelsen med biträde av vederbörande jägmästare och byggnadsinspektör, vilken senare för sitt arbete därmed borde erhålla skälig ersättning enligt grunder, som framtiden kunde vara bestämda. Mot denna anordning hade byggnadsstyrelsen ej något att erinra.

Domänstyrelsen hade framhållit, att en effektiv byggnadskontroll syntes vara nödvändig. Detta hade även från byggnadsstyrelsens sida starkt betonats, och borde det tillkomma byggnadsinspektören att därvid på allt sätt lämna de byggande råd och anvisningar.

Under åberopande av vad byggnadsstyrelsen i ärendet anfört finge byggnadsstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t, med bifall till domänstyrelsens förevarande framställning, täcktes föreslå innevarande års riksdag medgiva, att å den del av hemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Västra Ed nr 2 i Dals-Eds socken, som berördes av den av Kungl. Maj:t den 12 september 1921 fastställda stadsplanen, tomter för bebyggande måtte upplåtas med äganderätt eller tomträtt på de av domänstyrelsen angivna villkor, dock att de vid försäljningen influtna medlen måtte, i den utsträckning byggnadsstyrelsen föreslagit, användas även för väganläggning inom den centrala delen av stadsplaneområdet.

I detta sammanhang torde böra underställas riksdagens prövning en av domänstyrelsen väckt fråga om visst markutbyte mellan kronan och Dalslands järnvägsaktiebolag vid Dals-Ed.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 11 februari 1925 härom anfört bland annat följande.

I sammanhang med uppgörande av förslag till stadsplan för Dals-Ed hade av byggnadsrådet Lilljekvist upprättats ett förslag till utbyte av mark mellan kronan såsom ägare av hemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Västra Ed nr 2, å ena sidan, samt Dalslands järnvägsaktiebolag, å andra sidan. Syftet med nämnda förslag till markutbyte torde hava varit att förhindra, att det bolaget tillhöriga, intill och strax norr om en å kronans mark befintlig kulle belägna området kunde bebyggas med vanprydande hus, vilka kunde stänga den synnerligen tilltalande utsikten från kronans område norrut över sjön Stora Lee.

Enligt det sedermera fastställda stadsplaneförslaget utgjorde den till byte avsedda delen av järnvägens mark tillsammans med en del av kronans mark kvarteret nr 10 a, vilket till större delen avsetts till allmän plats och plantering. Därå hade utlagts dels två mindre byggnadstomter, som lämpligen borde användas för uppförande av kiosker för servering av läskedrycker, konditorivaror och dylikt, dels en tomt, å stadsplanekartan betecknad såsom tomt nr 2. Det vore denna senare som av kronans mark skulle gå i utbyte. Tomten i fråga utgjordes av sluttningen till en grop och måste schacktas och fyllas, innan byggnad därå kunde uppföras.

Byggnadsrådet Lilljekvist hade till domänstyrelsen överlämnat en karta över det av honom upprättade förslaget till ifrågakvarande markutbyte.

*Angående
markutbyte
mellan kronan
och Dalslands
järnvägsaktie-
bolag vid
Västra Ed.*

Enligt denna karta uppginge ytvidden av det kronan nu tillhöriga område, som skulle bortbytas, till 1,188 kvadratmeter, under det att den del av järnvägens mark, som skulle lämnas i stället, hade en ytvidd av 886 kvadratmeter.

Dalslands järnvägsaktiebolag hade förklarat sig villigt till det ifrågasatta markutbytet.

Domänstyrelsen — liksom ock *byggnadsstyrelsen*, som hörts i ärendet — har tillstyrkt ifrågavarande markbyte.

Departements-
chefen.

De alltjämt oordnade fastighetsförhållandena inom Dals-Ed utgöra, såsom av den lämnade utredningen framgår, i flera avseenden ett allvarligt hinder för bebyggandet och utvecklingen av detta samhälle. Sedan nu stadsplan för snart 4 år sedan fastställts för samhället, synes uppenbart, att snara åtgärder krävas för att det nuvarande otillfredsställande provisoriet med avseende å tomtupplåtelseerna därstädes må upphöra. I enlighet med myndigheternas förslag får jag därför tillstyrka, att riksdagens medgivande utverkas om rätt att från den inom stadsplanen ligande delen av ifrågavarande kronoegendom $\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed upplåta byggnadstomter med äganderätt eller tomträtt. Vad angår det angränsande prästbostället ($\frac{3}{4}$ mantal Ed nr 1) får jag — utan att i övrigt nu ingå på frågan om den ändamålsenligaste framtida dispositionen av detta ecklesiastika hemman — anföra att, jämlikt gällande ecklesiastika boställsordning möjlighet föreligger för Kungl. Maj:t att utan riksdagens eller kyrkomötets hörande fatta beslut om försäljning av tomter från löneboställe, som till följd av belägenhet i eller invid stad eller stadsliknande samhälle kan med synnerlig fördel styckas till tomter.

I stort sett råder icke längre någon meningsskiljaktighet mellan de olika myndigheterna om de närmare villkor, varunder ifrågavarande äganderätts- respektive tomträttsupplåtelser böra äga rum, och jag ansluter mig i detta avseende i huvudsak till den av domänstyrelsen framlagda planen.

I avseende å blivande tomtpris får jag hänvisa till vad domänstyrelsen härutinnan anført. På sätt styrelsen påyrkat torde böra läggas i Kungl. Maj:ts hand att efter sig företeende omständigheter närmare bestämma nämnda försäljningspris.

Av byggnadsstyrelsen — liksom ock domänstyrelsen — har förutsatts, att rivning av vissa nu befintliga byggnader inom samhället skulle förekomma, varvid skälig ersättning borde gäldas från inflytande tomtmedel. För egen del hyser jag den uppfattningen, att dylika ingripanden endast i mycket begränsad utsträckning torde böra förekomma och att i den mån sådana åtgärder av estetiska hänsyn eller för uppordnande i övrigt av stadsplaneförhållandena inom området kunna anses påkallade, desamma icke böra företagas utan föregående prövning av Kungl. Maj:t.

I avseende å frågan om anläggningen av vägar inom samhället får jag anföra, att jag varken kan ansluta mig till den av byggnadssty-

relsen uttalade uppfattningen att omsorgen härför helt skulle läggas på staten eller tillstyrka, att, på sätt domänstyrelsen föreslagit, statens skyldigheter härutinnan strängt skulle avgränsas endast till områdets västra del. Något definitivt ställningstagande till detta detaljspörsmål synes mig icke nu vara av nöden. I sammanhang med blivande upplåtelser av mark inom samhället torde genom domänstyrelsens försorg och efter närmare förhandlingar med vederbörande tomtinnehavare böra tagas under förnyat överbäggande i vad mån jämväl inom de mera centrala delarna av samhället statens medverkan i detta avseende kan i ett eller annat fall finnas påkallat, exempelvis för beredande av tillträde till vissa nyupplåtna tomter.

Det föreslagna markutbytet med Dalslands järnvägsaktiebolag får jag tillstyrka med hänsyn tagen särskilt till, att på detta sätt skulle kunna förhindras en ur allmän stadsplanesynpunkt olämplig bebyggelse av ett i den centrala delen av samhället förefintligt område, som på grund av sin allmänna belägenhet för framtiden bör bevaras som park.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

1) att från den del av hemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Västra Ed nr 2 i Dals-Eds socken av Älvsborgs län, som beröres av den utav Kungl. Maj:t den 12 september 1921 fastställda stadsplanen för visst område av nämnda hemman jämte angränsande mark i Dals-Eds socken m. m., tomter för bebyggande må upplåtas med äganderätt eller tomträtt under villkor,

att vid försäljning med äganderätt köpeskillingen erlägges kontant vid köpets avslutande,

att vid upplåtelse av tomträtt en årlig avgäld, motsvarande skälig ränta å tomtens värde, erlägges,

att upplåtelse av viss tomt ej får ske med mindre Kungl. Maj:t förklarar sig icke hava något att erinra mot föreslagen tomtindelning för de kvarter, inom vilket tomten är belägen,

att kostnaden för upplåten tomts behöriga utstakning å marken bestrides av den, till vilken tomten upplåtes,

att mark till i stadsplanen upptagna vägar, torg, planteringar och allmänna platser kostnadsfritt överlämnas till det blivande samhället,

att inflytande köpeskillingar och tomtavgälder skola disponeras så, att därav först ersättes den del av kostnaderna för stadsplanens upprättande, som belöpa å kronoparken Västra Ed, samt kostnaderna för utförd

polygonmätning, att därefter må utgå ersättning med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till tomtinnehavare för de byggnader, som för stadsplanens genomförande måste bortrivras och icke äro utan vederbörligt tillstånd uppförda, att vidare må utgå erforderligt belopp till utdikning av myren i stadsplanområdets västra del och anläggning av behöfliga vägar, i den mån sådana befinnas böra utföras genom statens försorg, ävensom till utstakning av stadsplanen och nödig byggnadskontroll (byggnadsinspektörens avlöning), samt slutligen att inflytande köpeskillingar och tomtavgälder i övrigt må användas till inköp för kronans räkning av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark samt till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna, samt att ordningen för tomtupplåtelseerna och villkoren i övrigt därför bestämmas av Kungl. Maj:t;

2) att det område av kronohemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Västra Ed, som å den till stadsplanen hörande kartan angivits såsom tomt nr 2 i kvarteret nr 10 a, må mot vederlag av den å en av F. Lilljekvist år 1916 upprättad karta med A och röd färg betecknade, intill och strax norr om kvarteret 10 a belägna delen av Dalslands järnvägsaktiebolag tillhörig mark överlåtas till nämnda järnvägsaktiebolag.

14:o.

[14.] Hos domänstyrelsen har Frans Ferdinand Johanson i Höglunda, Vargön, i skrivelse den 27 september 1924 anhållit att få köpa visst förra kronojägarbostället $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen å kronoparken Halle-Hunneberg i Hunnebergs revir tillhörigt utskifte, vilket sökanden enligt egen uppgift innehaft sedan 22 år.

Underställande ärendet Kungl. Maj:ts prövning har *domänstyrelsen* i skrivelse den 15 januari 1925 anfört följande.

Enligt vad jägmästaren i Hunnebergs revir upplyst, avsåge sökanden med berörda utskifte kronans andel för $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen i Västra Tunhems sockenallmänning Nordkroken i Älvsborgs län.

I Kungl. Maj:ts brev den 28 maj 1830 hade bestämts, bland annat, att vissa å kronoparken Halle-Hunneberg belägna hemman, däribland $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen, skulle, i den mån så kunde ske utan förlust för kronan och tillgångar därtill vunnas, för kronans räkning förvärvas. Sedermera hade genom Kungl. Maj:ts brev den 22 december 1837 bestämts, att bland andra hemman och lägenheter $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen nr 1 med Korphult skulle vara boställe för en underjägare. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 20 februari 1920 vore kronojägarbostället $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen numera indraget och tillagt kronoparken Halle-Hunneberg.

[14.]
Kronans
andel i Västra
Tunhems
sockenall-
männing
Nordkroken
i Älvsborgs
län.

Den i sockenallmanningen Nordkroken ingående ägolotten, som nu ifrågasatts till försäljning, vore belägen strax väster om Halleberg, cirka 3 kilometer norr om Vargöns station å Vänersborg-Herrljunga järnväg. Enligt en år 1798 av H. Lidström upprättad karta jämte beskrivning vid laga skifte åren 1855—1856 av Joh. A. Svedberg omfattade densamma en areal av 24 kappland eller 0.37 hektar.

Jägmästaren, som på styrelsens uppdrag verkställt värdering av ifrågavarande område, hade i värderingsinstrumentet lämnat bland annat följande uppgifter.

Ägolotten utgjordes, förutom av cirka 30 kvadratmeter tomtplats för nuvarande brukaren tillhöriga tvenne uthusbyggnader, av åkerjord och vore för närvarande för tiden intill den 14 mars 1925 upplåten på arrende till sökanden emot en årlig avgäld av 12 kronor. Dess saluvärde hade jägmästaren uppskattat till 370 kronor. På tillfrågan hade sökanden sedermera förklarat sig villig erlagga detta belopp i köpeskilling för det omsökta området.

Domänstyrelsen, som ej haft något att invända mot den av jägmästaren verkställda värderingen, finge tillika meddela, att ägolotten icke erfordrades för skötseln av kronoparken Halle-Hunneberg.

Överjägmästaren i västra distriktet har tillstyrkt försäljning av ägolotten och har icke haft något att erinra mot det av jägmästaren upprättade värderingsinstrumentet.

Även jag tillstyrker försäljningen och hemställer fördens skull, att Kungl. Departements-
Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

chefen.

att kronans andel för $\frac{1}{8}$ mantal Uggedalen i Västra Tunhems sockenallmanning Nordkroken i Älvsborgs län må försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

15:o.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Högsböla nr 1 Sörgården jämte Sörgårdslyckan nr 1, en åker, och Sävalyckan nr 1, ett soldattorp, i Bergs socken av Skaraborgs län är utarrenderad till den 14 mars 1926 mot ett årligt arrende av 750 kronor.

Under år 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrument häröver med tillhörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Tor Hjertqvist år 1924 upprättad karta över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Ifrågavarande egendom, som är belägen 19 kilometer från Skövde och 5 kilometer från Timmersdala järnvägsstation, innehåller en areal av 76.150 hektar, därav 28.758 hektar tomt och åker, 4.546 hektar äng, 41.963 hektar skogs- och hagmark samt 0.883 hektar impediment.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att en tomtplats, å berörda karta betecknad som ägofiguren nr 54, innefattande en areal av 0.140 hektar och saluvärderad till 225 kronor, måtte försäljas till förre soldaten Karl Ljunglöf,

[15.]

Högsböla nr 1
Sörgården
med under-
lydande i
Skaraborgs
län.

vilken äger en å tomtplatsen uppförd stuga samt skriftligen anhållit att få köpa densamma.

Länsstyrelsen i länet, vederbörande *skogsstatstjänstemän* samt *domänstyrelsen* hava icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förvarande förslag.

*Departements-
chefen.* I anslutning till förslaget hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förberörda tomtplats om 0.140 hektar må från kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Högsböla nr 1 Sörgården jämte Sörgårdslyckan nr 1, en åker, och Sävalyckan nr 1, ett soldattorp, i Bergs socken av Skaraborgs län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar.

16:o.

[16.] Kronoegendomen 1 mantal Hafstena nr 7 Grubbagård inom Skövde stads område i Skaraborgs län, är jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 2 april 1914 för tio år till den 14 mars 1926 utarrenderad mot ett årligt arrende av 580 kronor.

*Hafstena nr 7
Grubbagården
i Skaraborgs
län.*

Under år 1924 har å egendomen hållits arrende- och saluvärdering. Av instrumentet häröver ävensom övriga ärendet tillhöriga handlingar, däribland en av extra lantmätaren E. O. Janson år 1912 över egendomen upprättad karta med beskrivning, inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 2.5 kilometer från Skövde stad, har inägorna fördelade i tre skiften, hemskiftet, ängsskiftet — varifrån jämlikt Kungl. Maj:ts förberörda brev den 2 april 1914 försåls de å kartan med nr 11—15 och 18 betecknade ägofigurerna — och s. k. Dälderna. Arealen utgör 24.3115 hektar, därav 18.5400 hektar tomt och åker, 5.9425 hektar äng och 0.3290 hektar impediment. Som kronopark förvaltas ett egendomen tillhörande skifte å Billingen om 16.06 hektar.

Kronans byggnader hava ansetts vara i gott stånd och för egendomens behov tillräckliga.

Å egendomen finnes icke någon lägenhet, men har ägaren av den försålda delen av ängsskiftet, Ivar Johansson, inkommit med ansökan att, då det av honom nu innehavda området vore för litet att föda dragare på, få inköpa ett område om 0.363 hektar, utgörande ägofigurerna nr 19—23 å nämnda karta. Uppskattningsmännen hava, med hänsyn till vad Johansson sålunda anfört samt då sistberörda område för blivande innehavare av egendomen vore av ringa värde, tillstyrkt Johanssons ansökan. Förenämnda områdes saluvärde har uppskattats till 250 kronor.

Egendomens arrendevärde, sistnämnda område härvid jämväl inberäknat, har uppskattats till 715 kronor; och hava uppskattningsmännen, då nuvarande arrendet understege 600 kronor och egendomen genom sitt läge invid Skövde stads område torde betinga ett rätt högt pris särskilt om rege-

mentena i staden icke komme att indragas, saluvärderat egendomen och därvid åsatt densamma — det till försäljning ifrågasatta området likväl undantaget — ett värde av 47,000 kronor, därav 18,000 kronor för byggnader och 400 kronor för växande skog.

Efter förrättningens avslutande har från Ernst Gustaf Andersson, som är ägare av en byggnadsplats omedelbart söder om förenämnda till försäljning ifrågasatta område av ängsskiftet, inkommit anbud å nämnda område, lydande å 300 kronor.

Länsstyrelsen och *överjägmästaren* hava icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Domänstyrelsen har ansett, att under nu rådande förhållanden annan del av ifrågavarande inom Skövde stads område belägna egendom ej borde fränhändas kronan än förberörda område av dess ängsskifte om 0.363 hektar, vilket område borde från egendomen försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för förbemälde Ivar Johansson. Övrig del av egendomen borde vid löpande arrendeperiods slut i kronans ägo bibehållas för att ånyo i författningens ordning utarrenderas.

Jag instämmer i domänstyrelsens förslag till egendomens disposition. Säsom ovan framgår understiger egendomens arrendavgäld under nu löpande arrendeperiod 600 kronor och skulle Kungl. Maj:t vid sådant förhållande kunna utan riksdagens hörande besluta om lägenhetsupplåtelser från egendomen. Då emellertid hembuds rätt till det till försäljning åt förbemälde Ivar Johansson ifrågasatta området icke kan enligt gällande grunder för egnahemsupplåtelser från kronoegendomar tillerkännas denne, torde ärendet i dess helhet böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förberörda område om 0.363 hektar må från kronoegendomen 1 mantal Hafstena nr 7 Grubbagård inom Skövde stads område försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för Ivar Johansson.

17:o.

Hos Kungl. Maj:t har Rudolf Carlsson, Rud, Skåre, anhållit om tillstånd att mot en köpeskilling av 300 kronor få förvärva en å kronoparken Bon i Grava socken av Värmlands län befintlig obebyggd jordbrukslägenhet Svartåhålan, vilken angränsade en sökanden tillhörig jordbrukslägenhet.

Domänstyrelsen, som anbefallts häröver avgiva utlåtande, har inkommit med utredning i ärendet. Av handlingarna i ärendet, däribland en av vederbörande jägmästare år 1924 över lägenheten upprättad karta, inhämtas bland

Departementschejen.

[17.]

*Kronoparken
Bon i Värmlands län.*

annat, att lägenheten, som är belägen i sydöstra delen av kronoparken omkring 6 kilometer norr om Skåre järnvägsstation, för närvarande är upplåten å arrende till den 14 mars 1925 till annan person, nämligen en på torpet Bobråtarna under samma kronopark bosatt brukare, att lägenhetens areal vid av revirförvaltningen år 1924 verkställd ny uppmätning befunnits utgöra 1 hektar 21 ar, varav 88 ar åker, 30 ar skogbeväxt igenlagd åker och 3 ar impediment, att det för kronan måste anses vara till stort gagn att avyttra den del av lägenheten, som utgöres av åker, eller det område, som å nyssnämnda karta betecknats såsom ägofigur 1, jämte en därinom belägen bäck, å samma karta betecknad såsom ägofigur 3, med en areal av tillsammans 91 ar, att ifrågavarande åker på grund av sitt från torpet Bobråtarna avlägsna läge i ej ringa mån vanhävdats, samt att det av sökanden erbjudna priset får anses motsvara lägenhetens skäliga värde.

Domänstyrelsen har i likhet med de i ärendet hörda skogsstatstjänstemännen tillstyrkt ifrågavarande framställning. Ej heller från länsstyrelsens sida har den gjorda framställningen föranlett någon erinran.

Departementis-
chefen.

I enlighet med domänstyrelsens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoparken Bon i Grava socken av Värmlands län må fränkiljas och försäljas ifrågavarande, å förenämnda år 1924 upprättade karta över lägenheten Svarthålan med röd gränslinje utmärkta område om 91 ar, innefattande åker med avloppsgrav, till Rudolf Carlsson, Rud, Skåre, mot en köpeskilling av 300 kronor, under villkor,

att området tillträdes med äganderätt den 14 mars 1926;

att köpeskillingen vid tillträdet erlägges till domänstyrelsen;

att köparen ensam vidkännes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader; samt

att köparen uppsätter och underhåller vederbörligt stängsel omkring det försålda området.

18:o.

[18.]
Yllesta nr 2
i Västman-
lands län.

Kronoegendomen 1 mantal Yllesta nr 2 i Kolbäcks socken av Västmanlands län är till den 14 mars 1927 utarrenderad mot ett årligt arrende av 680 kronor.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver jämte därtill hörande handlingar, däribland en av

distriktslantmätaren Ragnar Grebius år 1923 upprättad karta över hemägorna till egendomen, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 3.5 kilometer från Kolbäcks kyrka, 4 kilometer från Kolbäcks järnvägsstation och 33 kilometer från Västerås stad, har en areal av 43.0130 hektar, därav 33.0940 hektar tomter och åker, 0.93 hektar ängsmark, 8.1040 hektar backar och skogsmark samt 0.8850 hektar impediment. I nämnda areal ingår ett område, som Kungl. Maj:t genom brev den 30 april 1915 medgivit Kolbäcks församling att förvärva till skolhustomt.

Å egendomen finnes en lägenhet, det så kallade Lindgrenska torpet, med stuga och tillhörande uthus, tillhöriga lägenhetens nuvarande innehavare Lars Gustav Andersson.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att ett område, betecknat med ägofigurerna nr 126 och 127 å förberörda karta, innehållande 0.3610 hektar, därav 0.0540 hektar åker och 0.3070 hektar avrösningsjord, samt angränsande det jämlikt förberörda brev till Kolbäcks församling upplåttna område, som omfattar ägofigurerna nr 121—125 och nr 128—135, måtte försäljas till Kolbäcks församling, vilken anmält sig som köpare till området i och för utökning av församlingens skoltomt. Det till försäljning nu ifrågasatta området har saluvärderats till 290 kronor.

Vidare hava uppskattningsmännen föreslagit, att det så kallade Lindgrenska torpet måtte försäljas för bildande av ett eget hem med hembuds rätt för lägenhetens förbemälda innehavare, som förklarat sig önska inköpa lägenheten. Den sålunda till försäljning föreslagna lägenheten har angivits å Grebius karta omfatta ägofigurerna nr 1—27 med en areal av 0.8620 hektar, därav 0.0510 hektar tomt, 0.4830 hektar åker, 0.1970 hektar äng, 0.0990 hektar avrösningsjord och 0.0320 hektar impediment. Området har saluvärderats till 1,125 kronor.

Länsstyrelsen och överjägmästaren liksom ock domänstyrelsen hava icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag i vad detsamma avser ifrågavarande försäljningar.

I enlighet med vad myndigheterna tillstyrkt hemställer jag, att Kungl. Departements-
Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, chefen.

dels att ovan omförmälda med ägofigurerna nr 126 och 127 å den i ärendet företedda kartan betecknade område om 0.3610 hektar må från kronoegendomen 1 mantal Yllesta nr 2 i Kolbäcks socken av Västmanlands län avsöndras och till Kolbäcks församling försäljas mot en köpeskilling av 290 kronor att erläggas kontant vid tillträdet samt under villkor i övrigt,

att köpeskillingen skall erläggas senast å tillträdesdagen till länsstyrelsen i länet,

att området må av församlingen tillträdas vid utgången av nu löpande arrendeperiod den 14 mars 1927 eller dessförinnan å tid, varom församlingen med egendomens arrendator kan träffa överenskommelse,

att församlingen skall ensam vidkännas alla med områdets avskiljande, lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter, samt

att på församlingens bekostnad uppföres och för framtiden underhålles stängsel i ägo gränsen mot kronoegendomens mark;

dels ock att det så kallade Lindgrenska torpet må med ovan angivna område från egendomen försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar med rätt för köparen att nyttja den egendomen tillhöriga, från lägenhete^u söderut mot bygdevägen löpande väg mot deltagande i vägunderhållet och med skyldighet ej mindre att låta den över lägenheten framgående delen av sistberörda väg av egendomens innehavare användas som utfartsväg mot deltagande i vägunderhållet än även att låta över lägenheten framdragen, Kolbäcks-Bergs elektriska distributionsförening tillhörig elektriska högspänningsledning kvarstå å lägenheten utan annan ersättning här för än för den skada, som genom ledningens eftersyn eller annorledes kan åsamkas lägenhetens ägare tillhöriga kreatur eller gröda.

19:o.

[19.] Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Horn nr 6 i Rytterns socken av Västmanlands län är utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett årligt arrende av 900 kronor.

Under år 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet däröver jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Ragnar Grebius år 1923 upprättad karta i två delar över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen invid Strömsholms järnvägsstation och hamn vid Borgåsund samt 2.3 kilometer från Västerås, innehåller en areal av 95.548 hektar, varav 33.112 hektar tomt och åker, 14.354 hektar ängsmark, 45.387 hektar avrösningsjord och 2.695 hektar impediment. Ägorna ligga i två skiften, hemskiftet och utskiftet; från det förra är området för ovannämnda järnvägsstation avsöndrat.

Vid egendomens gräns mot Strömsholms kanalområde vid egendomen genomlöpande allmänna landsvägen och dess förgrening till stationsområdet finnas följande fyra med innehavarna tillhöriga hus bebyggda lägenheter.

Litt. å kartan	Ägofigurer å kartan	Areal hektar		Innehavare
		tomt och avrösn.		
A	29,30	0.14		Strömsholms mejeriförening
B	33,34	0.357		Handlanden C. O. Lindberg
C	35,36	0.147		Arrendatorn Fr. B. Olsson
D	22	0.068		Posttjänstemannen Axel Åhmansson

Enligt ett i ägobeskrivningen intaget sammandrag hava förstnämnda tre lägenheter upptagits med följande förändrade arealer, nämligen mejeriföreningens ägofig. 29—31 om 0 178 hektar, Lindbergs ägofig. 32—34 om 0.50 hektar och Olssons ägofig. 35—37 om 0.153 hektar.

I anledning av innehavarnas framställda önskan att få friköpa lägenheterna vid nu löpande arrendeperiods slut hava uppskattningsmännen åberopat ett av Kungl. Maj:t den 5 december 1924 meddelat beslut i anledning av enahanda ansökning av innehavare av tomtlägenheter å Borgås udde, genom vilket beslut samma ansökning förklarats icke till någon åtgärd föranleda. Då analoga förhållanden vore rådande å ömse sidor av Borgåsund, hava uppskattningsmännen ansett sig icke kunna tillstyrka framställningen, varemot lägenheternas utlämnande till respektive innehavare mot viss årlig avgäld icke från uppskattningsmännens sida mött gensaga; och hava för sådant fall avgälderna föreslagits till respektive 200, 200, 100 och 50 kronor, avseende femåriga perioder.

Därest emellertid lägenheterna skulle försälas, hava uppskattningsmännen saluvärderat dem med förestående arealer till respektive 1,190, 3,035, 1,250 och 580 kronor samt föreslagit, att köpeskillingarna skulle erläggas kontant vid tillträdet och att lägenheterna i förekommande fall skulle försälas utan strand- och vattenrätt.

Snevringe härads vägstyrelse har framhållit vikten av att före en försäljning undantaga till landsvägens behov minst två meter mark dels utefter hela lägenheten litt. A och dels av lägenheten litt. B minst så långt som järnvägens gräns följer vägen å motsatta sidan.

Länsstyrelsen har tillstyrkt försäljning av lägenheterna litt. C och D, vilka icke komme att beröras vid en eventuell vägomläggning, men ansett, att lägenheterna litt. A och B hade ett sådant läge, att en försäljning av dem komme att försvåra en breddning av landsvägen, som löpte utmed lägenheternas nordöstra sidor och vars bredd snarare understeg 8 meter, vadan det knappast kunde anses lämpligt, att staten medverkade till att innehavarna av sistnämnda lägenheter skulle beredas vinst vid eventuell vägomläggning.

Med avseende å vad vid arrendeuppskattningen förekommit hava förbemälda lägenhetsinnehavare i ansökning den 14 januari 1925 hos Kungl. Maj:t anhållit om rätt att till skäligt pris få inköpa lägenheterna med de förändrade arealer, som ovan angivits.

Genom remiss den 22 nämnda januari har domänstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande däröver och jämväl yttra sig om möjligheten av egna hemsupplåtelse å den del av ifrågavarande kronoegendom, som är belägen norr om landsvägen mot Kolbäck och västerut begränsas av sjön Freden.

I anledning härav har domänstyrelsen hört domänintendenten och läns-

styrelsen, därvid *domänintendenten* förklarar sig beträffande sökandenas framställning icke hava något att anföra utöver vad i arrendeuppskattningsinstrumentet funnes omförmålt och i övrigt framhållit, att den avsedda marken utgjordes i söder av ett huvudsakligen sidlänt och mot sjön starkt stupande område, vars fortsättning norrut upptoges av en bergig betesmark, allt av för angivna ändamål otjänlig natur.

Länsstyrelsen har åberopat sitt förut avgivna yttrande i vad detta berör de av mejeriföreningen, Olsson och Åhmansson gjorda framställningarna samt överlämnat en till länsstyrelsen ingiven ytterligare ansökan av förbemälda Lindberg, däri denne anhållit att få inköpa den del av den till honom upplåtna lägenheten, som icke komme att beröras av en blivande väganläggning. Det ansökta området, som å ett ansökningen bifogat kartutdrag angivits med heldragna gröna linjer, innehölle enligt kartutdraget åtecknad beskrivning 0.442 hektar. Länsstyrelsen har tillstyrkt försäljning av området.

Vad angår frågan om möjligheten av egnahemsupplåtelser å den i remissen avsedda delen av egendomen förefinnes enligt länsstyrelsens förmenande ej så stort behov inom orten av bostadslägenheter — marken vore otjänlig till bostadslägenheter — att ett tillstyrkande till sådana upplåtelser för närvarande kunde anses vara av behovet påkallat.

Domänintendenten har i yttrande över Lindbergs senaste ansökning förklarar, att han, ehuru med fasthållande av sin enligt uppskattningsinstrumentet angivna ställning till frågan, icke hade något att erinra mot det gjorda undantaget av mark för framtida väganläggning; och hade domänintendenten saluvärderat lägenheten litt. B (ägofig. nr 32—34), som efter nu angivna förminskning komme att omfatta 0.316 hektar, till 2,690 kronor.

Med överlämnande av uppskattningsinstrumentet med tillhörande handlingar, däribland Grebius karta över egendomen i dess helhet, samt två kartutdrag, har *domänstyrelsen* med avseende å vad i ärendet förekommit hemställt, att dels litt. B, omfattande ägofigurerna av 33 och av 34 med en areal av 0.316 hektar, dels litt. C, omfattande ägofigurerna 35 och 36 med en areal av 0.147 hektar, dels ock litt. D, omfattande ägofiguren 22 med en areal av 0.068 hektar måtte var för sig avsöndras och försäljas enligt gällande grunder för upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendommar.

*Departements-
chefen.*

Då jag icke har något att erinra mot domänstyrelsens försäljningsförslag och jag under hand inhämtat, att de ifrågasatta köparna äro mindre bemedlade personer, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande med litt. B, C och D betecknade områden om respektive 0.316 hektar, 0.147 hektar och

0.068 hektar må från kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Horn nr 6 i Rytterns socken av Västmanlands län avskiljas och var för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

20:o

Genom särskilda brev den 4 maj 1888 och den 6 september 1905 förklarade Kungl. Maj:t, att förra kaptensbostället $\frac{1}{3}$ mantal Handog nr 5 och förra furirbostället $\frac{5}{12}$ mantal Handog nr 1, båda i Lits socken av Jämtlands län, skulle vid respektive arrendetidens slut bibehållas i kronans ägo för att förvaltas såsom kronopark. Kaptensbostället och utskogen till furirbostället utgöra numera kronoparken Handog, medan återstoden av furirbostället bildar kronoparken Örán.

Sedan fråga uppstått om försäljning av de till den 14 mars 1926 utarrenderade inägorna till såväl Handog nr 1 som Handog nr 5, har på domänstyrelsens föranstaltande vederbörande domänintendent jämte biträdande värderingsmän och jägmästare under år 1924 uppskattat de områden, som ansetts lämpliga att avskiljas från kronoparkerna. Av därvid upprättade instrument jämte övriga ärendet tillhörande handlingar och kartor inhämtas bland annat följande.

Det ursprungligen till försäljning avsedda området å Handog nr 1 har föreslagits att utgöra en försäljningslott, varemot samma område å Handog nr 5 uppdelats i tre lotter, å kartan betecknade med A, B och C, varav dock endast de två första föreslagits att försäljas.

De olika lotterna omfatta följande arealer och hava åsatts följande värden:

Lotten å Handog nr 1.

Markvärden:

Tomt och åker	9.59	hektar	å	kr.	1,350	12,946
Åker, sämre	2.30	»	»	»	1,200	2,760
Äng	0.40	»	»	»	200	80
Skogsmark	11.52	»	»	»	47	541
» mossmark	0.65	»	»	»	10	7
	<u>24.46</u>		hektar			<u>16,334</u>

Övriga värden:

Ståndskogen	kr.	3,282
Rätt till fiske	»	50
	summa kr.	<u>3,332</u>

eller i runt tal 19,670 kronor.

[20.]
Kronopar-
kerna Handog
och Örán i
Jämtlands
län.

Lotterna å Handog nr 5.

Lotten A.

Markvärden:

Tomt och åker	10.67 hektar	à	kr.	1,100	11,737	
Ång	1.25	»	»	»	200	250	
Impediment	0.32	»	»	»	—	—	
Skogsmark	6.00	»	»	»	47	282	12,269
	18.24 hektar						

Övriga värden:

Ståndskogen	kr.	4,794	
Rätt till fiske	»	30	4,824
			summa kr.	17,093

eller i runt tal 17,095 kronor.

Lotten B.

Markvärden:

Åker	3.26 hektar	à	kr.	700	2,282	
Ång	1.47	»	»	»	300	441	
Skogsmark	0.60	»	»	»	47	28	2,751
	5.33 hektar						

Övriga värden:

Ståndskogen	kr.	444	
Rätt till fiske	»	20	464
			summa kr.	3,215

Lotten C.

Markvärde: åker om 0.36 hektar kr. 180.

Åkerjorden å försäljningslotten å Handog nr 1 utgöres av bördig lättlera med undantag av en mindre del, där jordmånen är mager och marken otillräckligt torrlagd. Åbyggnaden utgöres av boningshus av timmer, bräd-fodrat, om tre rum och kök, stall med fyra spiltor, ladugård med plats för sju nötkreatur, bryggstuga med visthusbod, redskapshus, kornlada m. m. Åbyggnaden är i gott skick samt tillräckligt underhållen.

Skogsmarken är bevuxen med tall med inblandning av gran och björk. Virkesförrådet är uppskattat till 923 kubikmeter fast mått.

Å försäljningslotterna å Handog nr 5 är åkerjorden av sämre beskaffenhet än å Handog nr 1 och sämre hävdad. Ångsmarken bildas av vid älven och i södra delarna belägna starrängar och mindre lindor. Åbyggnaden består av boningshus om tre rum och kök, uppfört år 1900, ladugård och stall med cementinredning, uppförda år 1912, loge, spannmålsbod m. m. Med undantag av de relativt nya byggnaderna är åbyggnaden i mindre tillfredsställande skick med otillräckligt underhåll.

Av byggnaderna äro en lada belägen å lotten C och tre å lotten B, övriga byggnader å lotten A.

Förefintliga skogsbestånd utgöras av barrblandskog och är virkesförrådet uppskattat till 1,073 kubikmeter fast mått å lotten A och till 126 kubikmeter å lotten B.

Beträffande lotten C å Handog nr 5 hava uppskattningsmännen föreslagit, att densamma bibehålles i kronans ägo, emedan den vore lämplig såsom upplagsplats för virke, varjämte väg behövde tagas över lotten vid nedforsling av skogsprodukter till Indalsälven.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ävensom *länsstyrelsen* hava ej haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Domänstyrelsen har förordat försäljningsförslaget samt hemställt, att ifrågavarande till försäljning föreslagna tre lotter med därå befintliga, kronan tillhöriga byggnader måtte försäljas, de förstnämnda två lotterna enligt villkoren i brevet den 29 maj 1874 samt den sistnämnda enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med tillträdesrätt beträffande samtliga lotterna den 14 mars 1926. Därjämte har styrelsen föreslagit, att vid försäljningen måtte göras förbehåll om rätt till fri utfartsväg för lotten B över lotten A å Handog nr 5.

Jag tillstyrker, att ifrågavarande tre lotter försäljas på sätt domänstyrelsen föreslagit, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att omförmälda tre lotter må var för sig med ovan angivet område från kronoparkerna Handog och Öran i Jämtlands län försäljas, lotten å Handog nr 1 och lotten A å Handog nr 5 under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor och lotten B å Handog nr 5 enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med tillträdesrätt beträffande samtliga lotter den 14 mars 1926 och med förbehåll om rätt till fri utfartsväg för lotten B över lotten A.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o—20:o här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.